Ազգ
Azg
armenian daily

19 ՕԳՈՍՏՈՍ 1999 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ # 142 (1888)

ԵԱՀԿ-ը ավելի ակտիվորեն կզբաղվի Հարավային Կովկասի հակամարտությունների կարգավորմամբ

ԲԱՔՈՒ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ։ «ԵԱՀԿ-ը պատրաստակամություն է հայտնում մոտ ապագայում ավելի ակտիվորեն ներգրավվել հակամարտությունների կարգավորմանը Հարավային Կովկասում», հայտարարել է Ավստրիայի ԱԳՆ ղեկավար Վոլֆգանգ Շուսելը, որը 2000 թվականից կզբաղեցնի ԵԱՀԿ գործող նախագահի պաշտոնը։ Ինչպես հաղորդում է MPA-ն, Շուսելը նշել է, որ ղարաբաղյան խնդիրը յուրատեսակ է եւ չի կարելի համեմատել Կոսովոյի ճգնաժամի կամ ուրիշ հակամարտությունների հետ։

Վ. Շուսելը ընդգծել է, որ ԵԱՀԿ-ում Ավստրիայի նախագահության ընթացքում այդ կազմակերպության գործունեության մեջ առաջնայինը կլինի ոչ միայն Կոսովոն. առկա հակամարտությունները լուծում են պահանջում եւ արժանի են միատեսակ ուշադրության։ Ինչպես նշել է նախարարը, նոր մոտեցումները ճգնաժամերի կանխմանը եւ ետհակամարտային վերականգնմանը դարձել են չափազանց անհրաժեշտ։ «ԵԱՀԿ-ը, ընդգծել է Շուսելը, փորձ է ձեռք բերել եւ մշակել է գործիքների մի ընտրանի նման իրավիճակների լուծման համար»։

ՇԱԽՄԱՏ

Վլադիմիր Հակոբյան. մեկ մրցախաղ մինչեւ համաշխարհային գահը

Գագիկ Հովհաննիսյանը հաղորդում է Լաս Վեգասից

Երեւանցի տաղանդավոր գրոսմայստեր Վլադիմիր Հակոբյանը շատ մոտ է այն բանին, որ դառնա շախմատային արքա՝ 14-րդը հինավուրց խաղի ամբողջ պատմության ընթացքում։ Դրա համար նրան անհրաժեշտ է հաղթական վեց անընդմեջ մրցախաղերից հետո շահել եւս մեկը՝ ամենավճռականն ու ճակատագրականը։

Այն, որ հայ շախմատիստը անմիջականորեն վիճարկելու է աշխարհի չեմպիոնի կոչումը, պարզ դարձավ Հակոբյան-Ադամս մրցախաղի երրորդ պարտիայից հետո։ Անգլիացի գրոսմայստերը, որը խաղում էր սպիտակներով, ինչպես եւ պետք էր սպասել, փորձեց հնարավորին չափ սրել իրավիճակը՝ հաշիվը հավասարեցնելու եւ մրցախաղը փրկելու հույսերով։ Հակոբյանը, ինչպես վայել է խորը շախմատիստին, նրբորեն օգտագործեց մրցակցի փոքրիկ վրիպումները, հասավ դիրքի առավելության եւ հաշվարկեն շահեց վերջնախաղը։

Այսպիսով, կիսաեզրափակիչ մրցախաղը հայ գրոսմայստերը շահեց ջախջախիչ հաշվով՝ 2,5-0,5։ Նախատեսված չորրորդ պարտիան, բնականաբար, այլեւս չի անցկացվի, եւ դա շատ տեղին է, քանի որ Հակոբյանը շունչ քաշելու համար անչափ ցանկալի մեկ օր ստացավ։ Ընդ որում, որ երեւանցին, ի տարբերություն Ադամսի եւ բարձր վարկանիշներ ունեցող այլ գրոսմայստերների, լավագույնս առաջնությունը սկսել է ոչ թե երկրորդ, այլ առաջին փուլից եւ մի քանի պարտիա ավելի է խաղացել։

Տես • էջ 7

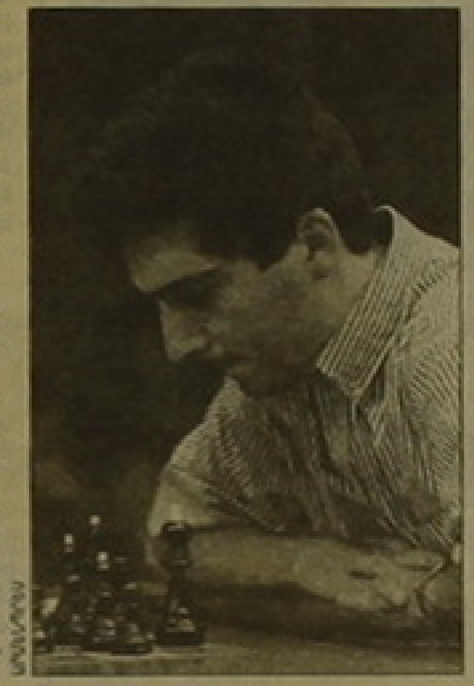

ԼՈՆԴՈՆ

Գտնված է մարդու կյանքի տեւողությունը բազմակի երկարացնելու ուղին

ԼՈՆԴՈՆ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ։ Համաշխարհային գիտությունը հավանաբար գտել է մարդու կյանքը բազմակի երկարաձգելու ուղին։ Լոնդոնում ստացված տվյալների համաձայն, ամերիկացի գիտնական Մայքլ Ռոուզը հայտնաբերել է ծագումնաբանական մի մեխանիզմ, որն ի վիճակի է նորացնել կենդանի օրգանիզմի բջիջներն անսահմանափակ ժամանակով։ Այսպիսով, կենդանի էակների, ներառյալ մարդու կողմից փաստորեն անմահության տիրանալու հարցը դրված է գործնական հողի վրա։

Առաջին տվյալներն այն մասին, թե Կալիֆոռնիայի համալսարանի էվոլյուցիոն կենսաբանության պրոֆեսոր Ռոուզին հաջողվել է եռակի երկարացնել դրոզոֆիլ ճանճերի կյանքի տեւողությունը, Լոնդոնում ստացվել էին մոտ մեկ ամիս առաջ։

Նրա աներեւակայելի փորձերի հիմքում ընկած է գեների հատուկ խմբի բացահայտումը, որոնք պատասխանատու են բջիջների վնասված հատվածների վերականգնումը։ Տարիքի հետ այդ գեների ակտիվությունը թուլանում է եւ վրա է հասնում օրգանիզմի արագ ծերանալու կենսընթացը։ Վերականգնող գեների խմբերը բարձր մակարդակի վրա պահպանելը թույլ է տալիս պահպանել օրգանիզմի մշտական նորացումը եւ բջիջների վնասված հատվածների արագ վերականգնումը։

Լաբորատոր փորձերը ցույց են տվել, որ գեների համանման խմբեր ունեն բոլոր կենդանի էակները, ներառյալ մարդը։

Վերջին օրերս նոր տեղեկություն է ստացվել այդ հիմնարար խնդրի ուղղությամբ տարվող հետազոտիչ աշխատանքներում ձեռք բերված զգալի առաջընթացի մասին։ Ռոուզն արդեն չի բացառում, որ մոտ ժամանակներս կարող է սինթեզվել այնպիսի դեղ, որի օգտագործումը բազմակի կմեծացնի մարդու կյանքի տեւողությունը եւ նրան կփրկի տարբեր օրգանների աշխատանքի թուլանալու հետ կապված հիվանդությունների մեծ մասից։

Խամենեին դեմ է ԱՄՆ-ի հետ կապեր հաստատելուն

ԹԵՀՐԱՆ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ։ «Երկու երկրների միջեւ անվստահության պատը չի կոտրվի, քանի դեռ Վաշինգտոնը չի փոխել Իրանի նկատմամբ իր մոտեցման ձեւը», հայտարարել է Իրանի նախագահ Մ. Խաթամին։ Նախագահը նշել է, որ իրանցիները թշնամանք չունեն ամերիկացիների նկատմամբ եւ կրկնել է ԱՄՆ-ի եւ Իրանի միջեւ մշակութային կապեր հաստատելու մասին մեկ տարի առաջ արած իր կոչը։ Ըստ «Ազատություն» ռադիոկայանի, Խաթամին այս հայտարարություններն արել է օգոստոսի 17-ին Ճապոնիայի արտգործնախարար Կոմուրայի հետ Թեհրանում կայացած հանդիպման ժամանակ։ Մինչդեռ Իրանի գերագույն ղեկավար այաթոլլահ Խամենեին, որին է պատկանում Իրանի արտաքին քաղաքականության մեջ վերջին խոսքը, ասել է, որ Իրանը ցանկանում է միջազգային կապեր հաստատել, սակայն ոչ ԱՄՆ-ի հետ։ Հոգեւոր առաջնորդը ԱՄՆ-ին մեղադրել է Իրանի առաջընթացը խոչընդոտելու մեջ։

«Մեկվեստր չէ, բայց կարող է լինել սեկվեստր»

ՀՀ կառավարության համաձայնը միջազգային ֆինանսական կազմակերպություններին

ՆԱՐԻՆԵ ՊՈՒՐՍԱՐՅԱՆ

«Մեզանից պահանջում էին սեկվեստր, սակագների, գների բարձրացում, բենզինի եւ ծխախոտի թանկացում», երեկ ԱԺ մշտական հանձնաժողովների համատեղ նիստում հայտարարեց վարչապետ Վազգեն Սարգսյանը՝ բացահայտելով ընթացիկ տարվա պետբյուջեում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու կառավարության որոշման նախապատմությունը, որը օրենքի նախագծի տեսքով խորհրդարանի դատին կներկայացվի օգոստոսի 23-ին գումարվող արտահերթ նստաշրջանում։ Վազգեն Սարգսյանն անկեղծ էր. «Այս փոփոխությունները ոչ միայն անհրաժեշտ են, պարտադրված են տրամաբանությամբ, այլեւ պարտադրված են միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից միանշանակորեն»։

Ֆինանսների նախարար Լեւոն Բարխուդարյանին բախտ վիճակվեց մանրամասնել ընթացիկ տարվա առաջին կիսամյակում մեր տնտեսության անմխիթար պատկերը։ Գրեթե բոլոր ոլորտներում անկում է եւ նվազում։ Այսպես, եթե անգամ ի տարբերություն առաջին եռամսյակի, այս եռամսյակում գրանցվել է արդյունաբերության 2,8 տոկոս իրական աճ, ապա համեմատությունը պարզ է դառնում, որ նախորդ տարվա նույն ժամանակամիջոցի համեմատ արդյունաբերական արտադրանքի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ի մեջ 41,9 տոկոսից նվազել է մինչեւ 38,5։ Նախորդ տարվա նույն ժամանակաընթացի նկատմամբ նվազել են նաեւ գյուղատնտեսական արտադրանքի եւ էլեկտրաէներգիայի արտադրության ծավալները։ 99 թ. առաջին եռամսյակում բնակչության դրամական եկամուտներն աճել են 11 տոկոսով, սակայն քանզի դրամական ծախսերն աճել են 11,7 տոկոսով, հանրապետությունում գրանցվել է գնողունակության անկում, բնակչության աղքատացում եւ առավել խոր սոցիալական բեւեռացում։ Սույն խորապատկերում բնակչության մեծամասնության աղքատացումն ուղեկցվել է մի նեղ շերտի բարգավաճմամբ։ Իր սեւ գործը կատարեց նաեւ ՌԴ ճգնաժամը, որի ազդեցությունը թերագնահատել էր Արմեն Դարբինյանի կառավարությունը։ Հայաստանն ամեն ամիս արդեն Ռուսաստանից չի ստանում 10-12 մլն դոլար տրանսֆերտ։ Գերագնահատվել են նաեւ Հայաստանին տրվելիք միջազգային դրամաշնորհները։

Տես • էջ 3

Երկրաշարժը 2 տարի առաջ էր կանխագուշակված

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՍՆԱՐ։ ԱՄՆ եւ Թուրքիայի գիտնականները երկու տարի առաջ մեծ ուժգնության երկրաշարժ էին կանխատեսել Թուրքիայի տարածքում, նշելով, որ տարերային աղետը կարող է տեղի ունենալ առաջիկա 30 տարիների ընթացքում։ Սեյսմոլոգները դեռեւս 2 տարի առաջ էին հաշվարկել, որ, 12 տոկոս հավանականությամբ, երկրաշարժի հիմնական հարվածը բաժին կընկնի հենց Իզմիթ նահանգին։ 1997 թվականին բրիտանական "Geophysical Journal International" հանդեսում հրապարակված հետազոտության մեջ գիտնականները կոչ էին անում համապատասխան միջոցների դիմել՝ մարդկային մեծաքիվ զոհերը կանխելու համար։ Ամերիկյան սեյսմոլոգների խմբերի համաձայն՝ Թուրքիայի այս երկրաշարժը ապացուցեց, որ սեյսմիկ կանխատեսումներն առաջընթաց են ապրում, եւ շուտով հնարավոր կդառնան երկրաշարժի առավել ճշգրիտ կանխատեսումները։

ԹՈՒՐՔԻԱ

Զոհեր չեն հայտնաբերվել Ստամբուլի հայերի շարքերում

Բայց նյութական վնասները շատ են

Պատասխանելով «Ամերիկայի ձայն» ռադիոկայանի թղթակցի հարցերին, Ստամբուլում լույս տեսնող «Մարմարա» օրաթերթի խմբագրապետ Ռոբեր Հատտեճյանը երեկ հայտնեց, որ երեկօրյա լույս առավոտյան Ստամբուլ-Իզմիթ տարածքում պատահած երկրաշարժի զոհերի շարքում իր ունեցած տեղեկություններով առայժմ որեւէ հայի անուն չկա, սակայն, ասաց նա, հայկական բազմաթիվ հաստատություններ, դպրոցներ եւ եկեղեցիներ, զգալի վնասներ են կրել։

Ռ. Հատտեճյանի ասելով, առայժմ տեղեկություններ չեն ստացվել Յալովայի մոտ գտնվող Չնարջըկ ամառանոցային ավանից, որտեղ հարուստ ստամբուլահայեր սովորություն ունեն ամառը հանգստանալու, եւ ոչ էլ Ստամբուլի արվարձաններից Ավջըլարից, որտեղ զանգվածաբար հայեր են ապրում։

«Մարմարայի» խմբագրապետը տեղեկացրեց, որ զգալի վնասներ են կրել հայոց պատրիարքարանի շենքի 3-րդ հարկը, Գումգափուի եւ Սամաթիայի Ս. Հակոբ, Ս. Գեւորգ եկեղեցիները, ինչպես նաեւ Գեդիկ փաշայի եւ Թոփխափուի հայկական եկեղեցիները։ Ճեղքվածքներ են առաջացել նաեւ Բեզճյան վարժարանի եւ Ս. Փրկիչ ազգային հիվանդանոցի շենքերում։ Բարեբախտաբար, ոչինչ չի պատահել Գնալը կղզում գտնվող հայ դպրոցականների հանգստյան տանը, որտեղ հարյուրավոր երեխաներ կային 45 վայրկյան տեւած երկրաշարժի պահին, ինչպես նաեւ պատրիարքարանում գտնվող Այվազովսկու մեծարժեք յուղանկարներին։

Պրն. Հատտեճյանը տեղեկացրեց նաեւ, որ Մեսրոպ արք. Մութաֆյան պատրիարքը երեկվանից անձամբ սկսել է շրջել հայապատկան բոլոր շենքերն ու եկեղեցիները, անձամբ վերահսկելու դրանց կրած վնասներին։

Զոհերի թիվը հասնում է 4 հազարի

ԱՆԿԱՐԱ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ։ Օգոստոսի 17-ին Թուրքիայի հյուսիս-արեւմուտքում գրանցված երկրաշարժի զոհերի թիվը հասել է մոտ 4 հազ.-ի։ Թուրքական հեռուստատեսության վերջին տվյալները հետեւյալն են. Ստամբուլում 276 զոհ, 3600 վիրավոր, Յալովայում՝ համապատասխանաբար՝ 228, 1400, Սաքարիայում՝ 560, 2600, Բոլուում՝ 143, 320, Բուրսայում՝ 34, 1500, Էսկի Շեհիրում՝ 23, 40, Զոնգուլդակում՝ 2, 7, Քոջաէլիում՝ 297 զոհ, Մեհրդալում՝ 35 զոհ։ Որոշ բնակավայրերի վերաբերյալ տեղեկությունները խիստ քիչ են։

digitised by A.R.A.R.@

Փողոցային առևտրի արգելքն՝ առայժմ անշրջելի

Երևանի բոլոր քաղաքապետները տարբեր ժամանակներում և տարբեր հետևողականությամբ մեր քաղաքի փողոցները կարգի բերելու անհաջող փորձեր են արել։ Խոսքս «փողոցային առևտուր» կոչվող ողբերգական երևույթի մասին է, որի դեմ, ինչպես հետխորհրդային Հայաստանում արմատացած ամենաթողության այլ դրսևորումների դեմ խաղ չկար, նույնիսկ 1998-ի «հեղափոխությունից» հետո, երբ ՀՀՇ-ն «ինքզինքը» պատվավոր ընդդիմադիր հանգստի ուղարկեց։ Փողոցային առևտուրն արևմտականացող shop-երի ու boutique-ների շքեղության կողքին անասելիորեն բոլոր արևելյան շուկային բնորոշ բացօթյա առևտուրը վերադառնում էր «բնական-բնականոն» հունին։ ... տարածությամբ, գովազդապաստառներով ու ցուցանակներով օրեցօր

Այն, ինչ չհաջողվեց իրար հաջորդած քաղաքապետներին, «անգլուխ» (առանց քաղաքապետի) մնացած Երևանում զարմանալիորեն հաջողվեց պրոֆեսիոնալ փոխքաղաքապետ Կամո Արեյանին. պրն Արեյանը, անձնանվազել են, եթե չասենք հավասարվել զրոյի, գնորդները խիստ սակավացել։ Որոշակի առումով տուժել են նաև սպառողները. մեր համաքաղաքացիները, որ համակերպվել էին «հեշտ» առևտրին և անհրաժեշտ պահին անհրաժեշտ իրը կամ սննդամթերքը ձեռք էին բերում չշեղվելով, ասենք, տուն տանող ճանապարհից, հիմա ստիպված են նեղություն քաշել անհրաժեշտ «մանրուքը» փնտրելով դրա համար նախատեսված կետերից։

Քաղաքապետարանի հետևողականությանն ընդդիմանալու առևտրամասնակից անելու քաղաքապետարանի ջանքերը որպես կանոն բախվում էին գործազրկության և սոցիալական աղետի անուր պատնեշին, ուղեկցվում ակամա մանրավաճառների անեծքներով ու թախանձանքներով, հասկանալի վրդովմունքով ու համոզիչ հիմնավորումներով. մայրաքաղաքի դիմագիծն արատավորող բացօթյա առուվաճառի բազմագույն ու բազմատարր շղթաները մեր բազմաթիվ համաքաղաքացիների (հաճախ ուսուցիչների և գործազուրկ գիտաշխատողների, մտավորականության տարբեր ներկայացուցիչների) ապրուստի տարրական գոյատևման միակ երաշխիքն էին։ Նրանցից ոմանք իրենք էին կանգնում սնկերի պես բազմացող սեղանիկների առջև, մյուսները համալրում էին «միջնորդ-մատակարար» մեծածախ առևտրի շուկաներից ապրանքի տեսականին հասցնող առևտրի կետեր ու կետիկներ տեղափոխող օղակը։ Առավել ճարպիկներն ու հեռատեսները զբաղված էին Թուրքիայից, Իրանից, Արաբական էմիրություններից ու Եվրոպայից հագուստի մանրամասներ, սնունդ ու դեղորայք հայրենիք ներկրելու շնորհակալ գործով։ Ավանդաբար հայ տղամարդու ուսերին ծանրացած «տուն պահելու» դժվարին խնդիրը լուծելու մենաշնորհին ստանձնած կանանց զգալի մասը գոյատևման խնդիրը լուծում էր տնային պայմաններում «արտադրվող» թխվածքը փողոց (իդեալական դեպքում խանութներ) առաքելու միջոցով։ Մի խոսքով, հայկական աշխատասիրությունը ստիպում էր ոչնչից, ավելի ճիշտ քչից, ինչ-որ բան ստեղծել՝ դիմակայելով երկիրը լքելու «հեշտագին» ճանապարհին ընտրելու տխուր հրամայականին։

Ուստի բացօթյա առևտուրն արգելելու հերթական միջոցառումը մի քանի օր, լավագույն դեպքում մի շաբաթ էր տևում՝ «օրինական» վաստակի հնարավորություն ընձեռելով ոստիկաններին։ Ոստիկաններ-առևտրականներ պայքարը (առևտուրը) ավարտվում էր քաղաքապետարանի անվերապահ պարտությամբ, և ոչ միայն ձևով ու բովանդակությամբ, այլև, ի հավաստումն հայերիս անփոփոխ օ-

խաղերը եռանդով լծվելով Երևանը մաքրելու գործին, փողոցները հետևողականորեն բեռնաթափեց մանրավաճառների երկարամյա շարքերից։ Այսօր ամենաբանուկ փողոցները և շուկայամերձ տարածքները հիմնականում (գոնե տեսանելի հատվածներում) մաքուր են, հատկապես քաղաքի կենտրոնում, սակայն «բեռնաթափում» օպերացիան այս անգամ էլ ցավոտ էր և հասկանալի, ինչ-որ տեղ արդարացի դժգոհություն առաջացրեց մանրավաճառների շրջանում, որոնք փորձում են հակազդել գործազուրկների բանակը համալրելու «գործընթացին»։ Ոմանք «թաքնվում են» շենքերի մուտքերում, մյուսները շարժական առևտրի հնարքներ են մշակել և անցորդներին «մասնիք-մարջան-ապարանջան» են առաջարկում հընթացս, փողոցում։ Սակայն սրանք, իհարկե, կիսամիջոցներ են, որ առևտրականների շատ փոքր մասին միայն կարող են փրկել վերահաս գործազրկությունից։

Թաղապետարանները, առևտրականների բողոքների նկատմամբ հազվագյուտ «ըմբռնում» դրսևորելով, նրանց տարածքներ են հատկացրել (կամ աշխատում են հատկացնել) առևտուրը շարունակելու համար, սակայն քաղաքի բանուկ հատվածներից «քշվածները» նոր պայմաններին չեն հարմարվում. նրանց եկամուտները

կանանց փորձերը, բնականաբար, շարունակվում են, և նրանց, անշուշտ, կարելի է հասկանալ. աղքատ երկիրը (քաղաքը) գեղեցիկ պահելու մասին կարծես թե գոնե առժամանակ պետք է մոռանալ, քաղաքացիների գոյատևման նվազագույն պայմաններ ապահովելու հնարավորություն չունեցող իշխանությունները պիտի որ մատների արանքով նայեն շրջապատում ծավալվող փնթիությանը։ Այնուամենայնիվ, անհնար է գոհունակություն չապրել, երբ քաղաքի դիմագիծը վերջապես «հարթվում» է, վերագտնում երբեմնի մաքրությունը։ Նոր քաղաքապետի «զինվորական կոփվածքը» թույլ է տալիս հուսալ, որ փոխքաղաքապետի սկսածը համարժեք շարունակություն կունենա ի դժբախտություն առևտրականների։ Քաղաքապետարանի ուղեգիծը ողջունելի է, սակայն մանրավաճառներին աչքից հեռու հատվածներ «աքսորելու» գործընթացին գուցե այլընտրանքնե՞ր կգտնվեն։ Ասենք, տեղ-տեղ կոկիկ սեղանների կանոնավոր շարքեր տեղադրվեն մարդկանց համար «աշխատանքային» համեմատաբար քաղաքակիրթ պայմաններ ստեղծելով, մինչև հունի մեջ մտնի աշխատատեղեր ստեղծելու երկար սպասված և անընդհատ ձգձգվող գործընթացը, որին, ավաղ, այլընտրանք չկա...

ԼԻԼԻԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ԴԱՏԱՐԱՆ

Տուժողը չի հիշում տարիներ առաջ կատարված դեպքը

ԵՐԵՎԱՆ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ Վճռաբեկ դատարանի շենքում, Նոր-Ավան համայնքների առաջին ատյանի դատարանի դատավոր Գագիկ Պողոսյանի նախագահությամբ շարունակվող Արմեն Տեր-Սահակյանի և նրա խմբի այլ անդամների նկատմամբ հարուցված քրեական գործի դատաքննության օգոստոսի 18-ի նիստում վկայություն տվեցին տուժողներ Արմեն Սիմոնյանն ու Հարություն Զաքարյանը։ Մինչ նրանց ցուցմունք տալը, դատավորը հայտնեց, որ դատարանի որոշմամբ վարչական տույժ՝ 10-օրյա կալանք է նշանակվել տուժող Ռոբերտ Բաղդասարյանի նկատմամբ, որը նախորդ նիստերից մեկի ընթացքում առանց զգուշացնելու դատարանից հեռացել էր։

Ապա ցուցմունք տվեց տուժող Ա. Սիմոնյանը։ Նա ասաց, որ ինքը 1992-ին ծառայել է Քանաքեռում տեղակայված զորամասում։ Ընկերներից մեկի խնդրանքով մի օր որոշել են զորամասին պատկանող «Վիլիս» ավտոմեքենայով գնալ Սևան։ Ճանապարհին անծանոթ տղաներ կանգնեցրել են իրենց ու մեքենան առևանգել։ Ըստ տուժողի, ինքը և մեքենայում գտնվող եւս չորս անձինք վախեցել են, որ առևանգողները կարող են կրակել և փախել են։ Հետագայում իմացել է, որ ավտոմեքենան վերադարձվել է զինմաս։

Իսկ տուժող Հ. Զաքարյանը հայտնեց, որ 1995-ին իր ծանոթի առաջարկությամբ, որը Տեր-Սահակյանի սանիկն էր, դիմել է վերջինիս խնդրանքով՝ միջամտել Աջարիայում ձերբակալված իր եղբորն ազատ արձակելու համար։ Տեր-Սահակյանը թեև հետաքրքրվել է այդ հարցով, սակայն կոնկրետ ոչ մի քայլ չի ձեռնարկել։ Զաքարյանն ասաց, որ տարիներ առաջ կատարված դեպքը ինքը լավ չի հիշում, և մեղադրող կողմը, համապատասխան միջնորդությամբ, հրապարակեց նրա նախաքննական ցուցմունքը։ Ըստ դրա, մի անգամ Հ. Զաքարյանը գնացել է 6-րդ սննդաշ՝ Տեր-Սահակյանից շնորհակալություն հայտնելու եղբոր հարցը կարգավորելու համար ու տեսել է, որ այնտեղ խառնաշփոթ իրավիճակ է։ Տեր-Սահակյանը հարցրել է, թե ինչու չի գալիս շնորհակալություն հայտնելու, ապա «Վինչեստր» տեսակի ատրճանակից իր ուղղությամբ կրակ է արձակել, որը բարեբախտաբար իրեն չի կպել։

Դատաքննությունը կշարունակվի օգոստոսի 23-ին, դատարանը կլսի մյուս տուժողների ցուցմունքները։

Վանո Սիրադեղյանը վստահ է, որ իր գործերը կկարգավորվեն

ՆՈՅԵՄԲԵՐՅԱՆ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ։ ՀՀՇ վարչության նախագահ, ԱԺ պատգամավոր Վանո Սիրադեղյանը հայտարարեց, որ կմասնակցի խորհրդարանի արտահերթ նստաշրջանի աշխատանքներին, և հաստատեց, որ անդամագրվել է ԱԺ պետաիրավական մշտական հանձնաժողովին։

ՀՀՇ ղեկավարը երախտագիտություն հայտնեց մայիսի 30-ի ընտրություններին իր օգտին ձայն տված նոյեմբերյանցիներին և նշեց, որ ծրագրեր ունի Նոյեմբերյանի գյուղերի հիմնախնդիրների վերաբերյալ։ Սիրադեղյանը մտադիր է խորհրդարանում պատգամավորի օգնականի մասին օրինագծի ընդունումից հետո Նոյեմբերյանում ունենալ օգնական, որը կզբաղվի թիվ 75 ընտրատարածքում ընդգրկված բնակավայրերի խնդիրներով։ Նա նախատեսում է նաև սեպտեմբերին Նոյեմբերյան քաղաքում բացել պատգամավորի գրասենյակ։

Թղթակցի այն հարցին, թե արդյոք կկարգավորվե՞ն իր գործերը, Վանո Սիրադեղյանը դրական պատասխան տվեց։

Խոստանում են վերացնել «Արմենիկումի» գաղտնիության քողը

ԵՐԵՎԱՆ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ «Արմենիկում» կենտրոնում ստեղծվել է և արդեն մոտ մեկ շաբաթ գործում է տեղեկատվական-վերլուծական կենտրոնը, որի ղեկավարն է լրագրող Դավիթ Ալանյանը։

Օգոստոսի 18-ին նա ասաց, որ կենտրոնի նպատակներից է կանոնակարգել «Արմենիկումին» վերաբերող տեղեկատվությունը, լրատվամիջոցների հետ աշխատանքը։ Ընդ որում, դա պետք է արվի առանց գաղտնիության քողի, առանց որևէ տարբերակման Հայաստանի, թե արտերկրի լրատվամիջոցների հետ աշխատելիս։ Ի դեպ, նույն օրը տեղեկատվական կենտրոնի աշխատակիցների ուղեկցությամբ Հայաստանում բուժվող հիվանդներին այցելեցին արտասահմանցի լրագրողներ։

Ճշտում

Հուլիսի 15-ին «Ազգում» լույս տեսած «Հայաստանում փոքր բիզնեսի զարգացմանը հետամուտ» հոդվածում ոչ մեր մեղքով թույլ է տրվել անճշտություն, որի կապակցությամբ FINCA կազմակերպության տնօրենությունը որոշ ուշացումով (Հայաստանից բացակայելու պատճառով) արձագանքեց՝ խնդրելով նշել, որ կազմակերպությունը հովանավորվում է ոչ թե TACIS-ի, այլ USAID-ի կողմից։

Քաղաքապետն սկսում է տաճարից

ԵՐԵՎԱՆ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ Երևանի նոր քաղաքապետ Ալբերտ Բազեյանն այցելեց մայրաքաղաքում կառուցվող ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու շինհրապարակ։

Քաղաքում իրականացվող շինարարական աշխատանքների հետ քաղաքապետարանն, անշուշտ, առնչվում է, մասնավորապես այս շինարարության հետ կապված խնդիրը տարածքային բնույթի էր, եկեղեցին այսօր հարկավոր է ավելացնել իր տարածքը, հատկապես Տիգրան Մեծ պողոտայի ուղղությամբ։ Եղած նախագծով տվյալ տարածքում տեղ է հատկացվել միայն եկեղեցու համար, մինչդեռ կարևոր խնդիր է շրջակայքի նախագիծ ունենալը։

Ինչպես նշեց քաղաքապետը, եկեղեցու շրջակայքը վարձակալական հիմունքներով տրված է բնակչությանը, որոնց տեղափոխման հարցում քաղաքապետարանը պետք է գնա փոխզիջումների, այս դեպքում չեն բացառվում նաև բնակչության կողմից փոխհատուցման պահանջները։ Գործընթացը կսկսվի միայն այն դեպքում, երբ քաղաքապետարան ներկայացվի շրջակայքի նախագիծը։ Ինչ վերաբերում է եկեղեցու հարակից տների շինարարության ապօրինությանը, ապա պրն Բազեյանն ասաց, որ դրա պատասխանատվությունը դրված է համայնքների ղեկավարների վրա։

Ըստ կառույցի տնօրեն Վազգեն Պողոսյանի բերած թվերի, եկեղեցու կառուցման համար նախատեսված է 12 մլն 800 հազար դոլար, որից առայժմ կատարվել է 1 մլն 800 հազարի շինարարական աշխատանք։

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Ը տարի
Հիմնադիր և հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երևան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 529353, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրեն
ՀՐԱՅՐ ՋՕՐԵԱՆ / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն / 562941
Apple Macintosh
համակարգչային շարվածք
«Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նյութերը չեն գրախոսվում ու չեն վերադարձվում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

անդրադարձ

Դատական եռաստիճան համակարգը՝ յուրօրինակ կարուսել

Պատճառը վճռաբեկ դատարանի լիազորությունների սահմանափակումն են համարում

Եռաստիճան դատավարական համակարգը մեր հանրապետությունում սկսեց գործել 99 թ. հունվարի 12-ից, սակայն իրականում վճռաբեկ դատարանի գործունեության շրջանն ավելի վաղ էր սկսվել՝ 98 թ. հուլիսից, այլ անվանումներով: Արդարադատության բարձրագույն ատյան համարվող վճռաբեկ դատարան դիմելու իրավունքը սահմանափակ թվով մարդկանց է տրված՝ ՀՀ գլխավոր դատախազին ու նրա տեղակալներին, յուրաքանչյուր փաստաբանական միությունից մեկին, որին տրվում է «հատուկ արտոնագրված» փաստաբանի կարգավիճակ, եւ այլն: Ընդ որում, օրենքով չափավորված է նաեւ փաստաբանի գործունեությունը՝ երկու անգամ «ակնհայտ անհիմն» վճռաբեկ բողոք ներկայացնելու դեպքում, վճռաբեկ դատարանի որոշմամբ փաստաբանը կզրկվի հատուկ արտոնագրից:

Հիշեցնենք, որ տարվա ընթացքում բարեփոխումների ենթարկվեց նաեւ փաստաբանական ինստիտուտը: Քննություն հանձնելուց եւ գործունեության արտոնագիր ստանալուց հետո ՀՀ փաստաբանների միությունը տրոհվեց երեք մասի: Միությունից անջատված մի խումբ փաստաբաններ հիմնեցին ՀՀ փաստաբանների միջազգային միությունը, մյուս խումբը հիմնեց Հայ փաստաբանների միջազգային միությունը: Վճռաբեկ դատարանում բողոք-գանգատ ներկայացնելու հնարավորություն ընձեռվեց յուրաքանչյուր միությունից մեկ փաստաբանի, որին տրվեց հատուկ արտոնագիր ունեցող փաստաբանի կարգավիճակ: Նրանցից ցանկացանք ճշտել՝ դժգոհ լինելով նախկին Գերագույն դատարանի գործունեությունից եւ ափսոսելով, որ նրանք դուրս մնացին ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի հսկող այլից՝ ինչպե՞ս են գնահատում վճռաբեկ դատարանի դերը: Նշենք, որ խորհրդային դատախազական համակարգը համարվում էր քառաստիճան, բայց բոլոր փաստաբանները միաբերան պնդում են, որ վերջին տարիներին բողոքը լսելի դարձնելու հնարավորություն չեն ընձեռել իրենց: Այսինքն՝ լավագույն դեպքում գործի քննությունն ավարտվում էր եռաստիճան փուլում:

ՀՀ փաստաբանների միությունը հատուկ արտոնագիր ունենալու համար երաշխավորել է փաստաբան Վարդան Սաֆարյանին: Վերջինս իր գործունեության մի քանի ամիսներում վճռաբեկ դատարան բողոք-գանգատ է ներկայացրել 10 քաղաքացիական գործով, որից 8-ը բավարարվել է եւ 3 քրեական գործով, որոնք բոլորն էլ բավարարվել են: Քննարկման է ներկայացրել եւս 8 բողոք-գանգատ, որոնք կլսվեն առաջիկայում: Վճռաբեկ դատարանի դերի մասին պրն Սաֆարյանի տեսակետն էր, որ վճռաբեկի լիազորությունները շատ սահմանափակ են եւ ճիշտ կլիներ այդ ատյանին իրավունք տրվեր գործն ըստ էության լսել եւ որոշում կայացնել: Քաղաքացիական գործերով բողոքը լսելուց հետո վճռաբեկը կամ մերժում է կամ բավարարում եւ ուղարկում առաջին ատյանի դատարան նոր կազմով լսելու: Բնականաբար, կողմերից մեկը կարող է դժգոհ մնալ եւ կրկին դիմել վերաքննիչ դատարան, այնուհետեւ՝ վճռաբեկ եւ այդպես շարունակ: Ստացվում է յուրօրինակ կարուսել, որի նախադեպը, բարեբախտաբար, դեռեւս չունենք: Այս վիճակից խուսափելու մի ելք է առաջարկվում. «Ճիշտ կլիներ վճռաբեկ դատարանից հետո, դժգոհության դեպքում, քաղաքացիական եւ քրեական պալատները լիագումար նիստով վճիռ կայացնեին եւ դրանով ավարտվեր»:

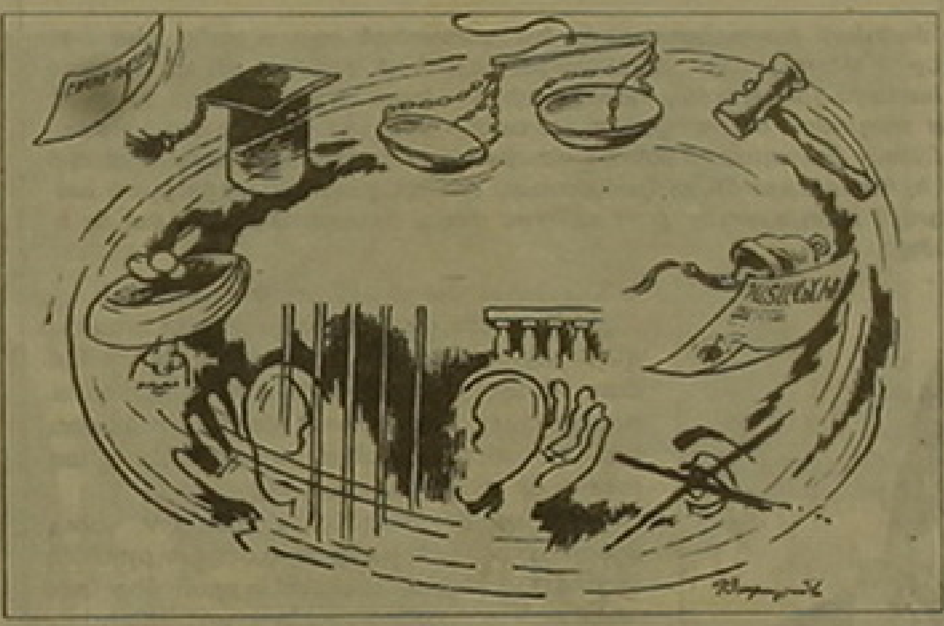

Փաստաբանների միջազգային միության կողմից վճռաբեկ դատարանում բողոք-գանգատներ ներկայացնելու իրավունքը տրված է փաստաբան Ռուբեն Սահակյանին: Պրն Սահակյանը քրեական եւ զինվորական գործերով վճռաբեկ պալատի քննարկմանն է ներկայացրել երկու բողոք-գանգատ, որոնցից մեկով բողոքը «մասամբ է բավարարվել», իսկ մյուսը դեռեւս չի լսվել: Քաղաքացիական եւ տնտեսական գործերով վճռաբեկ դատարան է ներկայացրել 5 գործ, որոնք բոլորն էլ բավարարվել են: Պրն Սահակյանն իր գոհունակությունը հայտնեց քաղաքացիական եւ տնտեսական գործերով պալատի գործունեությունից: Նաեւ ընդգծեց, որ քրեական ու զինվորական գործերով վճռաբեկ դատարանից ավելի արդյունք ակնկալել անկարելի է, որովհետեւ օրենքով են սահմանափակված նրանց լիազորությունները: Վճռաբեկ դատարանին իրավունք չի վերապահված սխալը տեղում ուղղելու վերջնական որոշում կայացնել կամ վճիռը մեղմացնել, վերաորակել: Կարող է միայն վճիռը թողնել անփոփոխ, վճիռը բեկանել, վերադարձնել նոր քննության կամ նախաքննության:

Եթե սա վերջնական է քրեական գործերի համար, ապա քաղաքացիական գործերով բեկանված դատավճիռը վերադարձվում է առաջին ատյանի դատարան: Բանն այն է, որ նոր քննությունից հետո դժգոհ մնացած կողմը կարող է օգտվել դատական եռաստիճան համակարգում իր իրավունքները պաշտպանելու հնարավորությունից, որը դատական նոր ծախսերից, լրացուցիչ բարդություններից բացի «կարուսելի» է վերածվում: Պրն Սահակյանը հայտնեց, որ իրավաբաններից շատերի ցանկությունն է նախաձեռնող խմբի միջոցով կառավարությանն առաջարկել խորհրդարանի քննարկմանը ներկայացնել քրեական եւ քաղաքացիական օրենսգրքերում փոփոխություններ կատարելու հարցը:

Հայ փաստաբանների միջազգային միությունից հատուկ արտոնագիր ունեցող փաստաբան Արմեն Սիմոնյանը չցանկացավ որեւէ թիվ հիշատակել վճռաբեկի հետ իր գործունեության մասին՝ «չցանկանալով համեմատության մեջ դրվել մյուսների հետ»: Միայն հայտնեց, որ քաղաքացիական գործերով բողոք-գանգատներ ներկայացնելու առիթ ունեցել է եւ գտնում է, որ վճռաբեկ դատարանը չպետք է բավարարվի միայն վերջնական վճիռներ քննարկելով: Կարեւորում է վճռաբեկ դատարանում նույնպես քաղաքացու, կողմերին արտահայտվելու հնարավորություն ընձեռելը: Ցանկալի է համարում, որ վճռաբեկ դատարանին վերջնական լուծում տալու հնարավորություն տրվի:

Փաստաբանները նշեցին, որ վճռաբեկ դատարանում բողոք-գանգատներ ներկայացնելու խնդրանքով իրենց են դիմում քաղաքացիներ, որոնց գործի վաղեմությունը սկսվում է 40-ական թթ.-ից, 60-70-ական թթ.-ից եւ այլն, սակայն հիմնականում դրա փաստական հիմքերը չունեն: Այս հանգամանքը նրանք բացատրում են դատարանի նկատմամբ վստահության վերականգնումով:

ՀՀ գլխավոր դատախազության լրատվական ծառայության ղեկավար Գուրգեն Ամբարյանը տեղեկացրեց, որ գլխավոր դատախազն ու նրա տեղակալները նույնպես բազմիցս վճռաբեկ դատարանին դիմելու առիթ ունեցել են ոչ միայն անհամոզիչ դատավճիռը բողոքարկելու, այլեւ պատիժը մեղմ համարվելու դեպքերում:

ՍՈՆԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

«Սեկվեստոր չէ, բայց կարող է լինել սեկվեստոր»

Սկիզբը՝ էջ 1

99 թ. առաջին կիսամյակում մենք ունեցել ենք 4,3 տոկոսի աճ, գնաճի քաղաքականության վիճակն անմխիթար է. պարենային ապրանքների գներն աճել են 2,6 տոկոսով, վճարովի ծառայությունների գները՝ 14,8 տոկոսով: Բնակչության ընդհանուր գնողունակության անկման հետեւանքով ոչ պարենային ապրանքների գները նվազել են 0,2 տոկոսով: Ցածր գնողունակությունը պատճառ է դարձել հանրապետությունում ներմուծման ծավալների 8 տոկոս կրճատման: [illegible] հացի հայթայթմամբ մտահոգ բնակչությունն ապրում է սակավապես կյանքով՝ պերճանքի առարկաների գնումից խուսափելով: «Պերճանք» բառն այստեղ օգտագործում ենք փոխաբերական առումով, որովհետեւ այսօր հայկական միջին ընտանիքի համար պերճանքի առարկա է ոչ միայն ավտոմեքենան ու կահույքը, այլեւ զգեստապահարանը եւ տարրական կեցության շատ իրեր: Կրճատվել է նաեւ արտահանումը՝ 3,7 տոկոսով: Հետեւանք՝ առեւտրային հաշվեկշռի բացասական մնացորդը 42 տոկոս է ՀՆԱ-ի նկատմամբ:

«Սա ոչ մեր, ոչ ձեր վատ աշխատանքի արդյունքն է»

Վարչապետ Վազգեն Սարգսյանն այսպես մխիթարեց նորընտիր խորհրդարանին եւ նորանշանակ կառավարությանը՝ ավելացնելով. «Այլ՝ վատ ժառանգության արդյունքն է»: Այս խոսքերից հետո շատերի հայացքներն ուղղվեցին դահլիճի այն անկյունը, ուր տեղավորվել էր կառավարությունը. այնտեղ բազմակայում էր նախկին վարչապետ, ներկայիս էկոնոմիկայի նախարար Արմեն Դարբինյանը: Ընդգծենք, որ «Միասնություն» խմբակցության որոշ պատգամավորներ չհամա- [illegible]

ոչ թե արմատական ընդդիմության, իմա՝ Արշակ Սադոյանի զանգակատնից, այլ Անդրանիկ Մանուկյանի: Վերջինս, անշուշտ, միայն իր տրամադրությունները չէր արտահայտում՝ քննադատելով Արմեն Դարբինյանին, ինչպես նաեւ նախորդ կառավարություններում աշխատած եւ ներկայիս գործադիր իշխանությունում պաշտոնավարող գործիչներին: Հիշենք, որ տակավին վերջերս վարչապետ Վազգեն Սարգսյանը ստիպված էր հանդիպել «Միասնություն» դաշինքի ՀԺԿ անդամների հետ, որոնց դժգոհությունը գործադիր իշխանությունից եւ կադրային նշանակումներից մոտենում է Այվազովսկու 9-րդ ալիքին: Վազգեն Սարգսյանն այն ժամանակ հավաստիացրել էր, որ «Հանրապետական» կուսակցությունը եւս դժգոհ է կադրային նշանակումներից ու խոստացել «եւ ոչ մի տաշած քար գետնին չթողնել»: Այժմ տաշած քարերը շտապում են հայտնել իրենց մասին...

Ֆինանսների նախարար Լեւոն Բարխուդարյանը ստիպված էր զսպել եւ բարեկիրթ կեցվածքով ականջալուր լինել քննադատության տարափին, որը ուղղակիորեն վերաբերում էր նաեւ 92-95 թթ. իր պաշտոնավարությանը: Այն ժամանակ Լեւոն Բարխուդարյանը դարձյալ զբաղեցնում էր ֆինանսների նախարարի կարեւոր պաշտոնը: Անդրանիկ Մանուկյանը համառորեն հետաքրքրվում էր, թե ինչո՞ւ չեն պատժվում հիմնականում 92-95 թթ. գոյացած վիթխարի պարտքերի մեղավորները: Լեւոն Բարխուդարյանը համաձայնեց, որ խոշոր թերություններ է տեսնում ե՛ւ թուրքմենական վարկի իրացման ոլորտում, ե՛ւ ֆլիրինգային առեւտրի բնագավառում: Դա պատճառ դարձավ մեծ չարաշահումների, հավելագրումների, հետագայում այդ չարաշահումները պետական պարտքի կարգավիճակով բարդվեցին ժողովրդի ուսերին: [illegible]

դրամին, բայց այդ դրամի նկատմամբ փոխադարձ վստահություն չունեին, ու սկսվեց ֆլիրինգը, պարզ ասած՝ ապրանքափոխանակությունը, որի ընթացքում շատ ապրանքների գները հավելագրվում էին մեծ հավելագրումներով, նույն ապրանքները մի քանի անգամ ձեւակերպվում էին եւ այլն: Այստեղ Արշակ Սադոյանը չմոռացավ հիշեցնել Լեւոն Բարխուդարյանին, որ 34 մլն դոլարի թուրքմենական վարկը ձեւակերպվել է Սահմանադրության խախտումով եւ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի ձեռքով՝ առանց ԱԺ-ի վավերացման, ուստի ժամանակն է հրաժարվել այն վճարելուց: Ֆինանսների նախարարը խոստացավ խորությամբ ուսումնասիրել այս հարցերը, իսկ ԱԺ ֆինանսավարկային, բյուջետային եւ տնտեսական հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ Վարդան Խաչատրյանը շտապեց ոգեւորել Արշակ Սադոյանին եւ մյուս պատգամավորներին, թե կրկին ստեղծվում է վարկային արդյունավետությունն ուսումնասիրող հանձնաժողով, ուստի նույն բողոքները կարելի է բարձրացնել եւ ուղղել նոր հասցեատերերին:

Ինչպես փրկվել ճահճի մեջ ընկղմվելուց

Վազգեն Սարգսյանի ներածական խոսքը պնդեց, որ իրենք ընտրել են միջին ճանապարհ՝ ուղղակի չհամաձայնել միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների մաքսիմալիստական դիրքորոշումներին, բայց միաժամանակ եւ դիմել որոշ հարկային դրույքաչափերի բարձրացման, ծախսերի կրճատման: Արդյունքում ձեւավորվել է օրենքի մի նախագիծ, որը եւ սեկվեստոր չէ, եւ սեկվեստոր է: Յուրօրինակ հանելուկ օգոստոսի 30-ին Երեւան ժամանող ԱՄՀ-ի եւ ՀԲ-ի առաքելությունների համար: Վարչապետը համոզված է, թե այս ուղիով հնարավոր կլինի ստանալ 28 եւ 25 մլն [illegible]

կան քաղաքականություն: Բենզինի եւ ծխախոտի հարկային դրույքաչափերի բարձրացումը, կառավարության կարծիքով, էական ազդեցություն չի գործի բնակչության եկամուտների անկման վրա, իսկ կատակլիզմներ չլինելու դեպքում սպառողներին բենզինի գինը 20 լիտրի համար իրենք կիջեցնեն 4000-ից 3950 դրամ:

Կառավարության օրենքի նախագծով ընթացիկ տարվա պետբյուջեի մասին օրենքում պետք է կատարվեն հետեւյալ փոփոխությունները. եկամուտներն ավելանում են 4 մլրդ 343,9 մլն դրամով, ծախսերը՝ նվազում 376,7 մլն դրամով, դեֆիցիտը՝ 3 մլրդ 967,2 մլն դրամով: Շտապենք ճշգրտել, որ 376,7 մլն դրամով ծախսերի նվազման թիվը չի արտահայտում կառավարության ձեռնարկելիք ծախսերի կրճատման իրական մեծությունը: Հաշվի առնելով բյուջետային տարբեր հավելվածներում առկա եւ կարեւորություն ունեցող ծախսային բոլոր հոդվածները, Լեւոն Բարխուդարյանը նշեց վերջնական կրճատման թիվը. ընթացիկ ծախսերը կրճատվում են 6,8 մլրդ դրամով, կապիտալ շինարարությունը՝ 8,5 մլրդ դրամով: Ընդհանուր առմամբ բյուջեի ծախսային մասը կրճատվել է 16,4 մլրդ դրամով, բացատրեց Լ. Բարխուդարյանը:

Սիրելի եւ թանկ երկիր, Հայաստա՛ն

Վարչապետը հայտնեց, որ էներգետիկ համակարգն այսուհետ կառավարության հովանավորության ներքո է: Արդար չէ այս բնագավառն անընդհատ քարկոծել: Նա պնդեց, որ պետբյուջեին ունեցած վիթխարի պարտքերը (էներգետիկայի փոխնախարար Կարեն Գալուստյանն «Ազգին» հայտնեց, որ էներգետիկ համակարգը կրեդիտորներին պարտք է 93 մլրդ դրամ, իսկ տարբեր ձեռնարկությունները եւ անհատ սպառողները իրենց պարտք են 68 մլրդ [illegible]

մակարգի պարտքն այսպիսով 50,5 մլրդ դրամ է) ոչ այնքան էներգետիկների պարտքն է, որքան էներգետիկներին ունեցած պարտքը: Վազգեն Սարգսյանը հատկապես քննադատեց ոռոգման ջրի սակագների որոշման եւ գանձման քաղաքականությունը՝ աշխարհում ունենալով ամենաէժան ոռոգման ջուր, որի սակագինը սկզբում 12-16 դրամ էր, այնուհետեւ 6,9, իսկ այսօր՝ 3,8, մեր անհաս գյուղացիական տնտեսությունները եւ ձեռնարկությունները զլանում են անգամ վճարել այս գումարները, որոնց մեջ չի ներառվում էլեկտրաէներգիայի գինը: Այնինչ ջրի սակագնի գնի 75 տոկոսը կազմում է էլեկտրաէներգիայի գինը: Իրավիճակը գրեթե համարժեք է խմելու ջրի, ջեռուցման համակարգերի վճարների գանձման ոլորտում. «Աստղաբաշխական թվերի է հասնում էներգետիկներին ունեցած պարտքը: Սիրելի եւ թանկ երկիր է», ի մի բերեց Վազգեն Սարգսյանը՝ նշելով, որ պատրաստվում են փրկել էներգետիկներին: Կառավարությունը 17 մլրդ դրամ կհատկացնի ոռոգման եւ խմելու ջրի, ինչպես նաեւ ջեռուցման համակարգերին, որպեսզի նրանք այդ գումարը տան էներգետիկներին, իսկ էներգետիկներն էլ՝ իրենց կրեդիտորներին: Այն հույսով, որ այսօր արդեն գրեթե ինքնածախսածածկմամբ աշխատող էներգետիկները 2001 թ.-ից կաշխատեն շահույթով:

Այսօր ԱԺ-ում կշարունակվի բյուջետային փոփոխությունների ծրագրի [illegible] քննարկումը: Լեւոն Բարխուդարյանի, ԿԲ նախագահ Տիգրան Սարգսյանի եւ պետական եկամուտների նախարար Սմբատ Այվազյանի պարզաբանիչ ելույթներից հետո խոսափողը տրվելու է էներգետիկայի նախարար Դավիթ Զադոյանին, որի կարգավիճակին եւ ղեկավարած ոլորտին շատերն են նախանձում: Այսպես, ԱԺ փոխխոսնակ Ռուբեն Միրոյանը հայտարարեց, [illegible]

digitised by A.R.A.R.@

ազգային

Դեռ չափազանց վաղ է դատողություններ անել վաղամեռիկ կաթողիկոս Ամենայն հայոց Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Ա-ի կյանքի ու գործունեության մասին։ Այդուհանդերձ, կան որոշակի փաստեր եւ տվյալներ, որոնք պետք է արձանագրվեն հետագա սերունդների համար։

Վեհափառն ապրեց եւ գործեց մեր պատմության ամենափոթորկալի մի ժամանակահատվածում, երբ նույնիսկ ամենաշրջահայաց առաջնորդների համար դժվար էր չկորցնել գլուխները եւ չխճճել իրենց ճանապարհը։

Ների շրջանում։ Քաղկեդոնի խորհրդի մասին նրա գիրքը եզակի երեւույթ է մեր աստվածաբանական գրականության մեջ, որն աղքատիկ է եղել, քանի որ հայ կղերականներն իրենց չեն արդարացրել որպես բեղմնավոր գրիչներ։ Գարեգին Ա-ի հետագա գիտական ուսումնասիրությունները աստվածաբանական թեմաների շուրջ իր այդ գլխավոր աշխատության առանձին կետերի ընդարձակ մեկնություններն են, եւ գրականագիտությունը դեռ իր վերջնական խոսքը չի ասել նրա ակադեմիական ժառանգության մասին։

Գ. Ապացուցեց, որ Գարեգին Ա-ի ճակատագիրն էր լինել շախմատային լեզվով ասած հասարակ մի զինվոր՝ մեր քաղաքական կյանքի տվյալ ճգնաժամային իրադրությունում։

Սակայն Հայաստանի դժվարին վիճակում ամեն ինչ մոռացվեց եւ ներվեց։ Խորհրդային Միության խորտակումը, ավերիչ երկրաշարժի հետեւանքները ու Ադրբեջանի հետ սահմանային պատերազմի վտանգները հաղթահարել ցանկացող մեր ժողովրդի համար զուցե դա ճիշտ կողմնորոշում էր։ Գարեգին Ա-ի նույնիսկ

ՅԱՒԱՐՏ ՍԳՈՅ

Անորոշ ժառանգություն

ԵՐՎԱՆԴ ԱԶԱՏՅԱՆ

Օգոստոսի 8-ին ավարտվեց Գարեգին Ա Ամենայն հայոց հայրապետի մահվան կապակցությամբ հայտարարված սգո շրջանը։ Այդ կապակցությամբ տպագրվեցին, հեռուստատեսությամբ եւ ռադիոյով հնչեցին Վեհափառի հիշատակին նվիրված անկեղծ թե ոչ անկեղծ բազմաթիվ խոսքեր, զուտ թե զգացմունքային արտահայտություններ հաճախ չափազանցությունների ակնհայտ դրսեւորումներով։ Իրոք, մեծ անհատականություն էր երջանկահիշատակ կաթողիկոսը, բայց նրա տաղանդն ու հարաբերությունները չարդյունավորվեցին համազգային այնպիսի ձեռքբերումներով, որոնք արդարորեն ակնկալվում էին նման կարողություններով օժտված մարդուց։ Ժամանակնե՞րն էին պատճառը, ազգի եւ եկեղեցու ներսում թե շուրջը ստեղծված վիճա՞կը, հիվանդությունն ու կանխահաս մա՞հը, չարժե պատմության անխուսափելի գնահատականից առաջ ընկնել։ Բայց մինչ այդ արձանագրենք իրողությունը՝ իրոք անորոշ ժառանգություն թողեց նա իր ետեւ, ինչպես հաստատում է ստորեւ թարգմանաբար լույս տեսնող հոդվածը։

Գարեգին Ա-ն ճանաչման արժանացավ Հայկական եկեղեցու ներքին առճակատման բարձրակետում։ Նա Անթիլիասի Կիլիկյան կաթողիկոսարանում ծառայում էր որպես երիտասարդ քահանա, երբ ականատես եղավ, թե ինչպես այդ սուրբ աթոռը բռնագրավվեց եւ օգտագործվեց քաղաքական նպատակների համար մի խմբակցության կողմից, որը մինչ այդ ոչ մի լուրջ հետաքրքրություն չէր ցուցաբերել եկեղեցական հարցերի նկատմամբ։ Որպես հետեւանք, ամբողջ սառը պատերազմի տարիներին Անթիլիասի կաթողիկոսարանը դարձավ Դաշնակցություն կուսակցության համընդհանուր ռազմավարության բաղկացուցիչ մասը։ Բազմաթիվ հոգեւորականներ եւ ճեմարանականներ հեռացան Անթիլիասից՝ ինքնաքսորի ենթարկելով իրենց, որովհետեւ չկարողացան հաշտվել այն մտքի հետ, թե կարելի էր եզրեր գտնել կրոնական երդման եւ քաղաքական այն պարտավորությունների միջեւ, որ կաթողիկոսարանի նոր, աշխարհիկ տերերը թելադրում էին իրենց։ Գարեգին Ա-ն նրանցից էր, ովքեր մնացին այնտեղ, եւ սա խոսում է կյանքում նրա դիրքորոշման, բնավորության եւ ընդհանրապես աշխարհայացքի մասին։ Բայց նա այնտեղ մնաց ոչ որպես չեզոք դիտորդ։ Ժամանակի ընթացքում նա դարձավ եկեղեցական առճակատման գլխավոր դերակատարներից մեկը եւ զբաղեցրեց գերագույն պաշտոնն այնտեղ որպես երիտասարդ, հմայիչ եւ իմաստուն կաթողիկոսը Մեծի տանն Կիլիկիո։

Մինչ ժողովրդի եւ հոգեւորականության մեծամասնությունը բոլորվեց Մայր աթոռ սուրբ Էջմիածնի եւ նրա արժանավոր հայրապետ Նորին սրբություն Վազգեն Ա-ի շուրջ, Անթիլիասը սկսեց ծեծել բերել ներքին ընդլայնման եւ արտաքին ագրեսիվ դիրքորոշումների ավելի լայն հնարավորություններ։ Դժբախտաբար, խորհրդային իշխանությունը թույլ չտվեց Էջմիածնին մեծացնելու իր ներքին իշխանությունը, բայց, այնուամենայնիվ, քաջալերեց համայն աշխարհի հայությունն իր շուրջ բոլորելու նրա արտաքին ջանքերը, քանի որ վերջինս համահունչ էր խորհրդային արտաքին քաղաքականության դրույթներին։

Գարեգին Ա-ն եկեղեցական պառակտման գործուն մասնակիցներից եղավ։ Եվ դաժան իրողություն է, որ երկու տարբեր կողմերում իր իշխանության օրոք այդ պառակտումը չվերացավ։ Այս փաստը շատերին մղում է խորհրդածելու, թե նա առճակատումը վերացնելո՞ւն, թե՞ ավելի խորացնելուն էր ծառայում։

Երբ նա Անթիլիասի եկեղեցու հովվապետն էր, աչքի էր ընկնում իր հռետորական կարողություններով եւ քրիստոնեաբանական խնդիրների վերլուծությամբ։ Նա իրոք դարձավ հոգեւոր հազվագյուտ առաջնորդներից մեկը, որը Հայկական եկեղեցին ընդգրկեց համաշխարհային էկումենիկ շարժման մեջ։ Նա հարգված դեմք էր ինչպես Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի, այնպես էլ Վատիկանի շրջանակներում։ Նրա պատմական համաձայնագիրը Հռոմի կաթոլիկ եկեղեցու հովվապետի հետ անկյունաքարը կարելի է համարել ուղղափառ աշխարհի հետ հաշտեցման եզրեր գտնելու Վատիկանի բազմամյա ջանքերի, չնայած դրա համար նրան խիստ քննադատեցին Հայկական եկեղեցու բարձրաստիճան հոգեւորականները։ Լեզուների իմացությունը նրան սիրելի էր դարձրել միջազգային ճանաչման արժանացած աշխարհիկ եւ հոգեւոր շատ առաջնորդ-

Ճակատագրի մեկ ուրիշ քմահաճույքի բերումով նա իր վերջին հանգիստը գտավ հոգեւոր այն սուրբ կենտրոնում, որի դեմ պայքարելուն եւ որի հեղինակության նսեմացմանը նվիրեց իր կյանքի մեծ մասը։

Խորհրդային կայսրության անկումով, սառը պատերազմի ավարտով եւ Հայաստանի անկախության ձեռքբերմամբ եկեղեցական պառակտումը կորցրեց իր իմաստը, բայց Գարեգին Ա-ն, ինչքան էլ լուրջ մտադրված լիներ, չկարողացավ դարման գտնել դրան։ Դա մի անգամ եւս ապացուցեց, որ եկեղեցական միասնության ապահովումը վեր էր նրա կարողություններից եւ որ իր առաջնորդած եկեղեցին իրականում ղեկավարում էին կուլիսներում գործող քաղաքական ուժերը։

Վազգեն Ա-ի գահակալության ավարտով ավարտվեց մի ժամանակաշրջան, եւ հորիզոնում հայտնվեցին նոր հեռանկարներ։ Եկեղեցու վիճակը նույնքան խճճված էր, ինչքան քաղաքական մթնոլորտը Հայաստանում։ Այդ անկայուն իրավիճակում էլ նախկին նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, հակառակ եկեղեցական ավանդույթներին, սուրբ Էջմիածնի գահին բազմեցրեց Գարեգին Ա-ին, հույս ունենալով, որ իր քաղաքական քայլը կարող էր մոգական հարվածով մի օրից մյուսը լուծել եկեղեցական երկպառակության խնդիրը։

Այդ ճակատագրական քայլը երեք իրողություն բացահայտեց.

Ա. Ապացուցեց, որ մեր եկեղեցական նվիրապետության հիմքում ընկած է հարմարվողականությունը։ Հոգեւորականներից յուրաքանչյուրը փորձեց գերազանցել մյուսներին՝ ցուցաբերելով իր նվիրվածությունը նոր հովվապետին, որը մինչ այդ համարվում էր հակառակորդ։

Բ. Ցույց տվեց անխոհեմ քայլը նախաձեռնող քաղաքական առաջնորդի անխորաթափանցությունը։

ամենախիստ քննադատները հաշտություն կնքեցին նրա հետ՝ ցանկանալով տեսնել նրանում վերամարմնավորումը մեր ժամանակների Թոմաս Բեքեթի։ Բայց նրա քառամյա իշխանությունը սուրբ Էջմիածնում դարձավ ողբերգական եւ ճակատագրական շրջադարձերով առլեցուն մի ժամանակաշրջան։

Մայր աթոռին բազմելուց հետո նոր Վեհափառի մտքովն իսկ չանցավ փոփոխություններ մտցնել իր անցյալ գործունեության մեջ կամ առնվազն փորձել բացատրել դրանք։ Անթիլիասից հեռանալուց հետո նրան երբեք չհաջողվեց լիարժեք հարգանք վայելել Հայաստանում, հատկապես քաղաքական ասպարեզից նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի անակնկալ եւ արագընթաց հեռանալուց հետո։ Այդ հեռացումը առավել ակնհայտ դարձրեց այն փաստը, որ եթե Գարեգին Ա-ն հմտորեն եւ արդյունավետ կարողանում էր գործել գոյություն ունեցող ենթակառույցների պայմաններում, սակայն նրա կարողություններից վեր էր ստեղծել իր սեփական ենթակառույցները եւ գործել դրանց պայմաններում։ Նա հաճախ էր իր մտերիմներին գանգատվում Էջմիածնում տիրող դատարկությունից եւ բողոքում, որ բարձրաստիճան հոգեւորականները մտածում են միայն իրենց անհատական ծրագրերն իրականացնելու մասին, նույնիսկ երբեմն ի վնաս եկեղեցվո գերագույն պատվարի համընդհանուր հեղինակության։

Մյուս ողբերգական շրջադարձն այն էր, որ Հայաստանում համապատասխան քաղաքական ընդդիմության չհանդիպելով, անթիլիասական իշխանավորները կիլիկյան կաթողիկոսության գահին բազմեցրին շատ ավելի հնազանդ ու վճռական մի հոգեւորականի։ Եվ իրոք, իր փայլուն ճարտասանական ընդունակություններով եւ ագրեսիվ տրամադրվածությամբ, Արամ Ա կաթողիկոսն արեց հնարավոր ամեն ինչ համաշխարհային եկեղեցական շրջանակներում ստվեր գցելու Գարեգին Ա-ի եւ նրա առաջնորդած Մայր աթոռի հեղինակության վրա։ Նա այդ գործում նույնիսկ գերազանցեց իր նախորդին՝ Գարեգին Ա-ին, երբ վերջինս էր բազմած այդ գահին։

Ինքնահաստատման իր հուսահատ ջանքերի թոհուբոհում Գարեգին Ա-ն հայտնաբերեց, որ տառապում է անողոք մի հիվանդությամբ, որի դեմ պայքարի ամբողջ ընթացքում հայ ժողովուրդը կարեկցեց նրան եւ տառապեց նրա հետ, միշտ աղոթելով առ Աստված, որ ապաքինում պարգեւի Վեհին։ Բայց դժբախտաբար ճակատագիրն այլ կերպ էր տնօրինել։ Չափազանց արտացավ տեսարան էր ականատես լինել, թե ինչպես ճարտասանական փայլուն կարողություններով օժտված եկեղեցական առաջնորդը լռության էր մատնված կոկորդի վիրահատության հետեւանքով։ Այսօր համայն Հայաստանյայց եկեղեցին է սգում նրա անժամանակ կորուստը։ Համեմատաբար երիտասարդ տարիքում Գարեգին Ա-ի մահով վերջ գտավ եկեղեցական (իր բոլոր հակասություններով հանդերձ) մի փայլուն կարիերա։ Որպես գերագույն առաջնորդը հայկական եկեղեցվո, նա անմահական հարգված է մնալու եւ նրա բացակայությունը զգալի է լինելու, քանի որ նա իր անունն ու տեղը կայուն կերպով ամրագրեց Հայաստանյայց եկեղեցվո պատմության մեջ։ Սակայն նրա թողած ժառանգությունն անորոշ է եւ սպասում է հետագա սերունդների գնահատականին։

Դեյլի ստար (?) — «Դեյլի ստար»

ՊԱՀԱՆՋԱՏԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ցեղասպանությունից վերապրողը դատի է տալիս Թուրքիային

Թուրքական «Հյուրիեթ» օրաթերթն իր հուլիսի 15-ի համարում հաղորդում է, որ Պետրոս Լեւոն Հակոբյան անունով մի բրիտանահայ Թուրքիայում դատ է բացել՝ պահանջելով մի ժամանակ իր ընտանիքին պատկանած անշարժ գույքի վերադարձն իրեն։ Հակոբյանը, որը 1915-ի ցեղասպանության օրերին մազապուրծ փրկվել է, Սուհայլա Գյուլ անունով մի թուրք իրավաբանի է վարձել, որպեսզի ետ վերցնի Ստամբուլի Թարաբիյա թաղամասում գտնվող 40 ակր տարածությամբ կալվածքը, որը տարիներ առաջ թուրքական կառավարության կողմից առգրավվել է «սեփականատիրոջ բացակայության հետեւանքով»։ Նախկինում Հակոբյաններին պատկանած այդ տարածության վրա Ջեւահիրների եւ Այվազօղլուների նման մեծահարուստ թուրք ընտանիքներ շքեղ առանձնատներ են կառուցել։ Պետական գանձարանը մահացած համարելով իսկական սեփականատերերին, այդ իրավունքը փոխանցել է մի քանի թուրքերի։ Հակոբյանը թուրքական դատարանից խնդրել է չեղյալ համարել այդ փոխանցումը եւ տարածքը վերադարձնել իրեն։ Դատավարության ընթացքում ներկայիս սեփականատերերը բողոքել են, որ սեփականության փոփոխման դեպքում 300 հոգի անտուն կմնան։ Զարմանալիորեն թուրք դատավորը, չընդունելով այդ պատճառաբանությունը, դատավարության վերանայման նոր ժամկետ է նշանակել՝ հասկացնելով, որ ինքը մտադիր է վերադարձնել հողատարածությունն իր իսկական սեփականատիրոջը։

Սա չափազանց կարեւոր դատական գործ է, որը պետք է ունենա իր շարունակությունն ուրիշ հայերի կողմից՝ աշխարհի որ ծայրում էլ գտնվեն նրանք։ Մեր քաղաքական կազմակերպությունները պետք է կապ հաստատեն Անգլիայում պրն Հակոբյանի հետ եւ նրան առաջարկեն նյութական ամեն տեսակի օժանդակություն, որպեսզի նա կարողանա բարեհաջող ավարտին հասցնել մինչեւ օրս իր նախորդը չունեցող դատական գործը։

Մարդկային զոհերին առընթեր, դարասկզբին Թուրքիայում ապրող հայերը եղեռնի օրերին կորցրեցին իրենց ամբողջ ունեցվածքը՝ հողամասերով ու սեփական տներով հանդերձ։ Ցեղասպանությունից հետո թուրքական կառավարությունը 1915 թ. սեպտեմբերի 13-ին ընդունեց «Տեղահանված մարդկանց պատկանող սեփականության, պարտքերի եւ ակտիվների մասին» օրենքը, որով իրավունք վերապահեց իրեն առգրավելու տեղահանված (իմա՝ կոտորված) հայերի բոլոր ունեցվածքը։

Եթե նույնիսկ պրն Հակոբյանը վերջին հաշվով կորցնի իր դատը, միեւնույն է, նա եւ հազարավոր այլ տեղահանված հայերի հետնորդներն իրավունք ունեն դիմելու մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան (քանի որ Թուրքիան եվրախորհրդի անդամ է)՝ պահանջելու իրենց նախնիների սեփականությունը, եւ գուցե դատարանը՝ չեղյալ համարելով Թուրքիայի սեպտեմբերի 13-ի օրենքը, իր հերթին պահանջի թուրքական կառավարությունից, որ այդ կալվածքները վերադարձվեն իրենց իսկական տերերին կամ նրանց հաջորդներին։

Արդյոք ո՞ր հայ անհատը կամ կազմակերպությունը կլինի առաջինը, որ կդիմի եվրոպական այդ համապատասխան ատյան՝ նման պահանջատիրությամբ։ Միլիոնավոր հայերի պատկանած այդ կալվածքներն այժմ միլիարդներ արժեն, եւ դրանց վերադարձը նյութականից բացի ունի նաեւ հոգեւոր եւ ինչու չէ՝ նաեւ ռազմավարական արժեք։

ՀԱՐՈՒԹ ՍԱՍՈՒՆՅԱՆ
«Կալիֆոռնիա կուրիեր»

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

միջազգային

Օգոստոսի 9-ին Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինը պաշտոնանկ արեց վարչապետ Սերգեյ Ստեփաշինին եւ վարչապետի պաշտոնակատար նշանակեց Վլադիմիր Պուտինին, որի թեկնածությունը Պետդումայում հաստատվեց օգոստոսի 16-ին: Վերջին մեկ տարում նա դարձավ Ռուսաստանի արդեն չորրորդ վարչապետը: Նախկին ՊԱԿ-ի աշխատակից, Անվտանգության տարարել է, որ Վլադիմիր Պուտինին Ելցինի իրավահաջորդ հռչակելը «խորացնում է այն կասկածները, թե Կրեմլը սկսում է հակվել դեպի անօրինական մեթոդները»: Այն պահից (1998 թ. սեպտեմբերի 11), երբ նախկին լրտեսապետ Եվգենի Պրիմակովը նշանակվեց Ռուսաստանի վարչապետ, ապա փոխարինվեց ՆԳ գեներալ Սերգեյ Ստեփաշինով, Ռուսաստանի անվտանգության եւ հետախուզության ծառայությունների ներկայացուցիչները... թյուններ հաստատեց ժողովրդավարների հետ: Սանկտ Պետերբուրգի նախկին քաղաքապետ Անատոլի Սոբչակը նրան աշխատանքի ընդունեց որպես արտաքին գործերի գծով խորհրդականի: Այդ ժամանակ նա քաղաքական ասպարեզում կատարեց առաջին քայլերը, գործելով որպես Սոբչակի «ստվերային կարդինալ» եւ գործակցելով տնտեսագետ Անատոլի Չուբայսի հետ: Երբ վերջինս տեղափ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Վլադիմիր Պուտինը Ելցինի ընտրյալն է

դաշնային ծառայության արդեն նախկին ղեկավար Պուտինը միաժամանակ համարվում է նախագահ Ելցինի հավանական իրավահաջորդը: Համենայն դեպս, դա Ելցինի ցանկությունն է: Նախագահական ընտրությունները անցկացվելու են 2000 թ. հունիսին: Հանրությունն այնքան էլ լավ չի ճանաչում Պուտինին, դա պայմանավորված է նրա նախկին աշխատանքի յուրահատկությամբ: Ելցինի կարծիքով, Պուտինը պետք է միավորի հասարակությունը եւ ապահովի բարեփոխումների հաջորդայնությունը: Այդուհանդերձ, նրա նշանակումը երկյուղներ է հարուցում, որ նախագահի խոստումները դժվար թե կատարվեն: Բանն այն է, որ Կրեմլը ներկայումս կանգնած է բազմաթիվ լուրջ խնդիրների առջեւ, որոնց թվում են Հյուսիսային Կովկասի իրադարձությունները եւ այնտեղ նոր պատերազմի հնարավորությունը, ինչպես նաեւ շարունակվող տնտեսական ճգնաժամը:

Վերջին ամիսներին իշխանությունը կազմալուծված է նախագահի համառության հետեւանքով, որը շարունակ կառչում է իր պաշտոնյաներից, հասնելով նույնիսկ իրողությունների լիակատար անտեսման: Չի բացառվում, որ նա հակասահմանադրական միջոցների կդիմի, միայն թե ապահովի իր մերձավոր շրջապատի իշխանության հարատեւումը: Մոսկվացիները այդ շրջապատն արդեն բնութագրում են «ընտանիք» բառով: Ելցինի «ընտանիքը» արդեն իսկ լայնորեն վարկաբեկված է կաշառակերության եւ հանրային ֆոնդերի յուրացման աղմկալի սկանդալներով:

Մոսկովյան քաղաքագետ Օլգա Կրիշտանովսկայան ֆրանսիական «Պուէն» հանդեսի թղթակցին հայտ... խուզական ծառայությունների ներկայացուցիչները սկսեցին ավելի ու ավելի ազդեցիկ դառնալ երկրի քաղաքական ոլորտներում: Հասկացնելով, որ ինքը կբանտարկի Ռուսաստանում կարգուկանոնը խախտողներին, այդ թվում երկաթգծերը շրջափակող գործադուլավորներին, Պուտինը փաստորեն խոստովանեց իր հակվածությունը ուժային գործողություններին: Բացառություն չի կազմում նաեւ Դաղստանը: Մեկնաբանների կարծիքով, Դաղստանը եւ առհասարակ Հյուսիսային Կովկասը կարող է Կրեմլի ուժային քաղաքականության փորձադաշտը դառնալ:

Նոր վարչապետ Վլադիմիր Պուտինը նախընտրում է խոսել գլխավորապես կարգապահության եւ կարգուկանոնի վերահաստատման մասին: 15 տարի նա ծառայել է ՊԱԿ-ի այն բաժնում, որն արտասահմանում վերահսկում էր խորհրդային քաղաքացիներին: ԽՍՀՄ-ի փլուզումից առաջ 1990 թ. նա սերտ հարաբերություններ... րեց կապերը Կրեմլի հետ, Պուտինին Մոսկվա հրավիրեց: 1998 թ. հուլիսին Պուտինը նշանակվեց Անվտանգության դաշնային ծառայության ղեկավար: Նրա օրոք հիմնվեցին նոր հաստատություններ, մասնավորապես տահմանադրության ճշգրիտ կիրառումը վերահսկելու համար: Ինքը Պուտինը անբերի օրինապահություն հանդես բերեց նախագահ Բորիս Ելցինի հանդեպ: Այսպես, նրա ծառայությունները անօրինական համարեցին նախագահի պաշտոնազրկման նպատակով ձեռնարկված գործողությունները: Իսկ երբ գլխավոր դատախազը փորձեց հետամնել իշխանության վերին ոլորտներում կատարված անօրինական գործողությունները, Պուտինը պաշտպանեց դատախազի հրաժարականը: Ելցինն, անշուշտ, չի մոռացել «հավատարմության» այդ քայլը, քանի որ հետամնությունը կարող էր չափազանց մեծ տհաճություններ պատճառել նախագահի մերձավոր շրջապատին:

Պ. Բ.

ՌԱՍԻԶՄ

Հակասեմականությո՞ւն Միացյալ Նահանգներում

Լոս Անջելեսում օգոստոսի 10-ին հրեական կենտրոնի վրա կրակելու գործողությունից հետո հրեական գաղութների միությունը զգուշավորության ու սթափության կոչ է հղել ԱՄՆ-ում եւ Բրիտանիայում ապրող իր հայրենակիցներին: Մտավախություն կա, որ որոշ ծայրահեղականներ կարող են արձագանքել Ինտերնետով տրված կոչերին՝ նման գործեր կատարելու համար: Լոս Անջելեսի նշյալ գործողությունն իրականացնող Բուֆորդ Ֆարոն մեղադրվել է կրոնա-էթնիկական հիման վրա ժահահոտ իրագործելու մեջ: Լաս Վեգասի ոստիկանությանը հանձնվելու ժամանակ Ֆարոն ասել է, որ իր կատարածն ամերիկացիներին զարթնեցնելու հորդոր է՝ հրեաներին ոչնչացնելու համար:

Ըստ BBC-ի, դեպքն ԱՄՆ-ում առաջ է բերել սարսափ եւ մտավախություն, որ վերստին կվերադառնա հակասեմիտականության ուրվականը, որը երկար ժամանակով դարձել էր անցյալի մի մասը: Բայց իրականում հակազրպարտաբեկման միությունը նշում է, որ վերջին 5 տարվա ընթացքում ԱՄՆ-ում հրեաների դեմ գործադրված տարեկան գործերի թիվը 2000-ից նվազել է 1600-ի: Միայն վերջին 6 շաբաթում Կալիֆոռնիայի հյուսիսում 3 սինագոգ է հրդեհվել, իսկ Չիկագոյում անկանոն կրակ է բացվել մի խումբ հրեա կրոնավորների վրա: Լոս Անջելեսի հարձակումը, ըստ BBC-ի, ամենաազդեցիկն էր, քերեւս այն պատճառով, որ երեխաներ են վնասվել, եւ հանցագործը չի թաքցրել իր կապերն այն խմբավորումների հետ, որոնք հավատում են սպիտակ ռասայի գերակայությանը:

Բուֆորդ Ֆարոն պատկանում է ԱՄՆ-ի հյուսիս-արեւմուտքում ակտիվացող «Արիական ազգ» խմբավորմանը, որը համանման այլ կազմակերպությունների հետ իր տեսությունն է տարածում Ինտերնետի ցանցով: Այդ խմբավորումների անդամները քարոզում են բռնություն ընդդեմ հրեաների, սեւամորթների եւ համասեռամոլների: Նրանք կապված են նաեւ «Քրիստոնեական ինքնություն» աղանդի հետ: Ոստիկանական այս շարժման հետեւորդների թիվը հասնում է 5 հազարի, որոնց համոզմամբ հրեաները սատանայի սերմից են եւ պետք է նրանց արմատախիլ անել, եթե քրիստոնեությունը ցանկանում է բարգավաճել:

Ըստ ամենայնի, այսպիսի գործընթացների ծաղկումը բազմազգ եւ բազմադավան ԱՄՆ-ում, ծեղծ ասած, հուսադրող ապագա չի խոստանում դրա խաղաղիկուն հասարակությանը, որի էթնո-կրոնական հավկածների գլխավոր «սանձողը» տնտեսական բարեկեցությունն է:

Ա. Մ.

Գորբաչովը միշտ հարցնում էր կնոջ կարծիքը

Երբ Գորբաչովը եւ Ռաիսան հայտնվեցին Սան Ռեմոյում, Միխայիլը բոլորին զարմացրեց՝ հեռուստահարցազրույցում երգելով Ռուսաստանում շատ հայտնի մի նեապոլյան երգ: Նա ասաց, որ դա իր առաջին սերենադն էր՝ նվիրված Ռաիսային: Այսպիսի պարզությունը եւ անկեղծությունը դուր չեկան ոմանց: Հավանաբար դա վերաբերում է նրանց, ովքեր տանել չէին կարողանում այս զույգին, երբ նրանք իշխանության գլուխ էին կանգնած, ուստիեւ այս մարդիկ կգերադասեին, որ գորբաչովները լռեին, ինչպես Գրետա Գարբոն:

Նրանց դուր չէր եկել, որ Ռաիսան ու Միխայիլը ձեռք-ձեռքի էին տվել եւ իրար էին նայում ինչպես տարիքավոր սիրահարներ. արեւմտյան, հզոր անհատականություններին անթույլատրելի է աշխարհիկ զգացմունքներ արտահայտել, նույնիսկ երբ պատմությունը մտնում է նրանց խցնել զանիկ...

Մոսկվայում եւ մերձակայքում նույնպես դուր չէր գալիս, երբ Ռաիսա Մաքսիմովնան ազդեցություն էր թողնում պետական գործերի վրա: Նա խրական սոցիալիզմի առաջին first lady-ն էր, առաջինն էր, ով ոտք մեկնեց (եւ հաջողությամբ) Նենսի Ռեյգանի հետ թե տեղեկատվության ոլորտում, թե արդուզարդում եւ միջազգային բարձրաշխարհիկ կյանքում:

Այնուամենայնիվ, նույնիսկ մինչեւ Հիլարի Քլինթոնին հասնելն էլ պարզ էր, որ չնայած հասարակությունն ընտրում է նախագահին (եւ ոչ թե նրա կնոջը), սակայն չպետք է մոռանալ, որ երեկոյան բուխարու առջեւ կամ էլ առավոտյան նախաճաշին նրանք աշխարհի ճակատագրին վերաբերող հարցերի մասին կարծիքներ են փոխանակում: Այդ կարծիքները, ի դեպ, կարող են համընկնել կամ էլ՝ ոչ:

Ռաիսան՝ Գորբաչովի համար վերջին եւ անկման տարիների վերջին խորհրդականը կարող էր կշռել նժարը թեքել այս կամ այն կողմը: Միխայիլը ոչ միշտ էր հետեւում նրա խորհուրդներին, սակայն միշտ հարցնում էր նրա կարծիքը, գրում է «Ինտերֆաքսը»:

Ար. Մ.

Իտալիայի հարավը վերածնվում է

Հետպատերազմյան ամբողջ ժամանակաշրջանում Իտալիայի ղեկավարները նախապատվությունը տվել են երկրի հյուսիսային մարզերի արդյունաբերական զարգացմանը՝ գրեթե անտեսելով հարավցիների հոգսերը: Ներկայումս եվրամիության թելադրանքով Իտալիայի նոր կառավարությունը փորձում է փոխել արմատացած միտումը եւ այդ նպատակով իսկական մեծակությային ձեռնարկում է ձեռնարկել երկրի հարավային շրջաններում:

Երկրորդ աշխարհամարտից հետո Իտալիան առավելապես գյուղատնտեսական երկիր էր: Կառավարությունը որոշեց վերակառուցել հյուսիսային մարզերի տնտեսությունը, որտեղ պատերազմից հետո դեռ գործում էին մի քանի խոշոր արդյունաբերական ձեռնարկություններ: Այժմ՝ ավելի քան հինգ տասնամյակ անց, Իտալիայի հարավը մնում է այդ կամայական քաղաքականության զոհը: Մինչ Ապենինյան թերակղզու հյուսիսն այսօր Եվրոպայի ամենահարուստ շրջանն է, որի շնորհիվ Իտալիան դարձել է աշխարհի 5-րդ տնտեսական տերությունը, գյուղատնտեսական հարավը չի կարողանում ձերբազատվել աղքատությունից ու գործազրկությունից: Հարավցիներին Եվրոպայի ամենաուժեղ կոմկուսի ազդեցությունից հեռու պահելու նպատակով Հռոմը լոռ տասնամյակ օգտվելու էր «Հարավի հիմնադրամի» ծառայություններից, որը պարբերաբար իրականացնում էր «արտակարգ միջամտություններ»: Սակայն տնտեսական կառավարման բացը լրացնելու փոխարեն հիմնադրամը կամաց-կամաց սկսեց փոխարինել այդ կառավարմանը: Պետական իշխանության այդ նահանջը սոցիոլոգներն անվանում են «բարոյազուրկ ընտանեկանություն»: Վերջինիս էությունն այն է, որ ընտանեկան-տոհմային շահերը վեր են դասվում ամեն ինչից: Իսկ դա պարարտ հող է ստեղծում կազմակերպված հանցագործությունների՝ մաֆիայի ծավալման համար:

«Պուէն» հանդեսի տվյալների համաձայն, 1950-70-ական թթ. Իտալիայի ներքին համախառն արդյունքի 23 տոկոսը հատկացվել է հարավին: Պետական գանձարանի այդ միլիարդները, սակայն, լցվել են հիմնադրամարները, սակայն, լցվել են հիմնադրամը կառավարող տեղական քաղաքական գործիչների կամ անմիջականորեն մաֆիաների գրպանները: Այդ տարիներին հարավում ձեռնարկվեցին բազմաթիվ անօգուտ ու աննպատակ կառույցներ՝ ոչ մի տեղ չտանող ճանապարհներ, արդյունաբերական անիմաստ օբյեկտներ, այդպես էլ չբացված գործարաններ...

Կտրուկ թեկում տեղի ունեցավ 1990-ական թթ. սկզբներին: Կաշառակերությունը դարձել էր անտանելի, իսկ դատավոր Անտոնիո դի Պիետրոյի նախաձեռնած «Մաքուր ձեռքեր» գործողությունը քաուքանդ արեց հանրերկրային ու տեղային քաղաքական վարչախ

ծերը: Ի հայտ եկավ երիտասարդ եւ անցյալում չվարկաբեկված քաղաքագործների նոր սերունդ:

1998 թ. հոկտեմբերին Պետական խորհրդի նախագահ դարձավ նախկին կոմունիստ Մասիմո դ'Ալեման: Նոր վարկոմունիստ Մասիմո դ'Ալեման ունի երկու հաղթաթուղթ՝ քաղաքական եւ տնտեսական: Իր կոմունիստական անցյալի շնորհիվ նա գործադրությունների ավելի մեծ ազատություն ունի արհմիությունների հետ հարաբերություններում: Իսկ տնտեսական հաղթաթուղթը կապված է դեռեւս չօգտագործված եւրոպական ֆոնդերի հետ: Մինչեւ 2006 թ. Եվրամիությունը 34 մլրդ դոլար կհատկացնի Իտալիայի հարավի զարգացմանը: Դրան կգումարվեն պետական գանձարանի 17 միլիարդը եւ նույնքան էլ մասնավոր ներդրումները:

Իտալիայի ֆինանսների նախարարության ընտրած վեց տասնյակ փորձագետները Ֆաբրիցիո Բարկայի գլխավորությամբ կվերահսկեն միջոցների հատկացումների ու ներդրումների նպատակային օգտագործումը: Հարավային մարզերի ենթակառուցվածքների արդիականացումը դյուրին չի լինելու: «Մեր թուլությունն այն է, որ չենք կարողանում հեռանկարային հետազոտություններ կատարել: Վերցնենք, օրինակ, Մեսինայի նեղուցի կամրջի նախագիծը: Դրա տեխնիկական հետազոտման համար արդեն 55 մլն դոլար է ծախսվել, բայց որեւէ մեկը երբեւէ լրջորեն չի քննել դրա տնտեսական նպատակահարմարության հարցը», խոստովանում է Ֆաբրիցիո Բարկան:

Այսուհետեւ տեղական վարչակազմերը կմասնակցեն նախագծերի ստեղծմանը, իսկ կառավարությունը քայլ առ քայլ կհետեւի դրանց իրագործմանը: Հատկապես այդ նպատակով հիմնվել է «Զվիլուպո-Իտալիա» («Զարգացում-Իտալիա») պետական կազմակերպությունը, որը համակարգելու է պետական հատկացումները եւ մասնավոր ներդրումները: Սակայն վարչապետ Մասիմո դ'Ալեման ոչ պակաս չափով կարեւորում է հարավցիների սոցիալական վիճակի բարելավումը: Անցյալ տարի վերջին կառավարությունը, արհմիությունները եւ ձեռնարկատերերը ստորագրեցին «Ծննդյան տոների պայմանագիր», որտեղ համաձայն պայքարեն գործազրկության դեմ: Մի շարք միջոցառումներ են նախատեսված երեք տարում աշխատանքի ինքնարժեքը 3 տոկոսով իջեցնելու, ընդհանրապես աշխատանքի դեմ պայքարելու, սակայն ունեւորների հարկերը նվազեցնելու, մասնագիտական ուսուցումը բարելավելու եւ պետական կառավարումը պարզեցնելու նպատակով:

Պատրաստեց
ՊԱՏՐՈՍ ԲԵՐԲԵՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Մշակույթ

Ալեքսանդր Լու կամ նույնինքն Ժան-Բատիստ Բարոնյան

Լավագույն հանդիպումները միշտ անակնկալ են կամ հանրասռասից են լինում: Հերթական անգամ դրանում համոզվեցի այս տարվա առաջին օրերին, երբ բելգիական մշակութային մի հաստատության հրավերով Նոր տարին պետք է անցկացնեի Բրյուսելից ոչ հեռու ընկած միջնադարյան մի դղյակում, իսկապես իշխանական պայմաններում, աշխարհի տարբեր անկյուններից եկած գրողների հետ:

Տանտերերը, արդարեւ, իդեալական պայմաններ էին ստեղծել իրենց հյուրերի համար: Հատկապես տպավորիչ էր բելգիական գրականության հարուստ ու շքեղ գրադարանը, որի դուռը բաց էր օրվա ցանկացած ժամին... Պարզապես մի հրաշք գրականության մշակի համար. օրվա ուզած ժամին մտիր, վերցրու ուզածդ գիրքը, իսկ եթե բավականաչափ ոգեշնչված ես, ապա կարող ես նստել մեծապես հուսանին միացված 6-7 համակարգիչներից որեւէ մեկի առջեւ ու տողերդ շարադրել:

Այդպիսի հազվագյուտ այցելություններից մեկի ժամանակ, կեսգիշերից հետո, ես թերթում էի այդ գրադարանի գրքերը: Դրանցից մեկը գրավեց իմ ուշադրությունը. Ալեքսանդր Լու, Մայրասպանը: (Alexandre Lous, Matricide): Թերեւս վերնագրի արտառոցությունն էր պատճառը, որ սկսեցի հազարավոր գրքերի միջից հատկապես այդ մեկն ընտրել՝ անքուն գիշերս կարճացնելու համար:

Մի քանի րոպե անց, երբ գրադարանի համարյա թիկնաթոռին նստած թերթում էի վեպը, զարմացած պիտի փաստեի, որ Ալեքսանդր Լուն Ժան-Բատիստ Բարոնյանի գրական ծածկանունն է: Գրքի ծավալուն վերջաբանը, որտեղից իմացա այդ «գաղտնիքը», խոսում էր նաեւ հեղինակի զարմանալի եւ խորհրդավոր սիրո մասին՝ հանդեպ գրական ծածկանունները:

Այս անունը ծանոթ էր ինձ: Տարիներ առաջ, ֆրանսիական «Quid» հանրագիտարանում, հաճելի զարմանքով նրա ներկայությունն էի փաստել բելգիացի ժամանակակից նշանավոր գրողների ցուցակում: Սակայն, ցավոք սրտի, առիթ չէի ունեցել մինչ այդ որեւէ գործ կարդալու նրանից:

Լու-Բարոնյանի պարագան տարբեր է սփյուռքի մյուս օտարալեզու գրողներից ու արվեստագետներից: Նրանք գրեթե բոլորն առաջին իսկ քայլերից եվրոպական հնչեղություն ունեցող ծածկանունի տակ են թաքցրել իրենց հայկականությունը... Տարբեր պատճառներով, բայց հիմնականում օտար, դժվարարտասանելի անուններով եվրոպացիներին չխրտնեցնելու, իրենց հաջողությունը դյուրացնելու համար: Եվ հետո, տարիներ անց, արդեն նշանակալից հաջողությունների հասնելուց հետո, նրանցից մի քանիսն, անվարան ազդարարել են իրենց հայկական ծագումը, երբեմն նույնիսկ հպարտացել դրանով: Խոսքն, իհարկե, գերազանցապես ֆրանսախոս միջավայրում հաջողությունների հասած հայազգի արվեստագետների մասին է:

Բարոնյանն իր առաջին վեպը 1972 թ. տպագրել է իր իսկական ազգանունով, եւ միայն ինը տարի անց՝ 1981 թ., երբ լույս էր ընծայում իր իններորդ գիրքը, որոշում է հանդես գալ ծածկանունի տակ:

Այս տարվա մայիսին, երբ հանդիպեցի նրան Փարիզում, հարցրեցի, թե ինչո՞ւ որոշեց ծածկանուն վերցնել, երբ արդեն ֆրանսիական շրջանակներում որոշակի հաջողության էր հասել իր իսկական՝ հայկական ազգանունով:

Պատասխանը զուտ գրողական էր, մասնագիտական. «Որովհետեւ ես փոխել էի իմ գրական ոճը եւ արդեն հանդես էի գալիս որպես ոստիկանական վեպի հեղինակ»:

Որքան համոզիչ էր ծածկանուն վերցնելու պատճառը, նույնքան վիճելի՝ «Մայրասպանը» վեպի բնորոշումը: Ավելին, կարելի է ասել, որ սա յուրատեսակ մարտահրավեր է վեպի այդ տեսակին՝ ավելի շատ հոգեբանական, նույնիսկ սոցիալական բավական սուր շեշտեր ունեցող մի գրականություն:

Վեպի ամբողջ գաղտնիքը, առեղծվածը, այն ինտրիգը, որով ընթերցողին պիտի գամեր գրքի էջերին՝ ստիպելով այն կարդալ մեկ շնչով, բացվում է գրեթե սկզբից: Բարոնյանը միանգամից ներկայացնում է ոճրագործին՝ փաստորեն վեպն սկսելով «վերջից», դնելով ոչ այնքան ոճրագործի ինքնության, որքան, ավելի շատ, ոճրի պատճառների բացահայտման կարեւորությունը: Սակայն ընթերցման հետաքրքրությունը սրանից բնավ չի թուլանում: Վկա իմ օրինակը, երբ գիշերը լուսացրի այս վեպի վրա... Առանց ափսոսալու, մեծագույն հաճույքով:

Գրական այս հնարքն, անշուշտ, նորություն չէ, սակայն Բարոնյանի վեպում թերեւս նորույթ է հնչում հեղինակի հոգեբանական լարված ու մանրակրկիտ զննումը, ինչպեսեւ որոշակի հետաքրքրություն էր ներկայացնում գրական հերոսը՝ ոճրագործ ոստիկանը, սոցիալական այն տիպարը, որը հոգեւոր պարտությունից, կյանքի միապաղաղությունից մղված գնում է անօրինակ ոճրագործության: Եվ այս վեպը թե՛ իր հնարքով, թե՛ հոգեբանական զննումի շիկացումով հիշեցնում է Դոստոեւսկու «Ոճիր եւ պատիժը»:

Ընդհանրապես Բարոնյանն ընդհանուր եզրեր շատ ունի ռուս դասական գրականության հետ, մասնավորապես Գոգոլի եւ Չեխովի որոշ հերոսների, այսպես կոչված «փոքր մարդկանց» հետ:

Այս ընդհանրությունը հատկապես նկատելի է Փարիզում լույս տեսած նրա վերջին գրքում՝ «Ի թիվս այլ ոճիրների...» (Parmi tant d'autre crimes. Mysteres criminels. Ed. Les Belles Lettres, Paris, 1999) պատմվածքների ժողովածուի մեջ: Այս գրքի հերոսներից ոչ մեկն արտաքուստ ոճրագործ չէ, սակայն այդ անշուք, «միջակ» մարդիկ, ինչպես «Մայրասպանը» վեպի հերոսն էր, ոճիրներ են գործում կյանքի անորոշությունից, միապաղաղությունից, անհետաքրքիր առօրյայից մղված: Հրեշավոր է ասել, սակայն այդ ոճիրն է, որ իմաստ է հաղորդում, լցնում նրանց կյանքը: Այսպիսով, անոգեղենությունը Բարոնյանը դիտում է որպես ոճրի նախադուռ, հասարակական պատասխանատվության այն սահմանը, որից այն կողմ հերոսը դադարում է զանազանել չարը բարուց:

Ժան-Բատիստ Բարոնյանը ծնվել է 1942 թ. Անտվերպենում: Ծնողները բնիկ էրզրումցիներ են, որոնք 1915 թ. ցեղասպանությունից փրկվելով, Պոլսից գաղթել եւ հաստատվել են Բելգիայում:

1944 թ. Բարոնյանների ընտանիքը հաստատվում է Բրյուսելում, որտեղ Ժան-Բատիստը սկզբնական կրթություն ստանալուց հետո, հոր ցանկությամբ, ուսանում է համալսարանի իրավաբանական բաժնում:

Սակայն իրավաբանի իր գիտելիքները նա պիտի կիրառեր մեկ այլ բնագավառում՝ գրականության մեջ: Տասնմեկ տարեկանում նա արդեն գրել էր իր առաջին պատմվածքը, որը, ցավոք, լույս չի տեսնում, քանի որ կորցնում է ձեռագիրը:

12-16 տարեկանում նա իր ազատ ժամերը նվիրում է ընթերցանությանը՝ գերազանցապես կարդալով Մորիս Լեբլան, Ագաթա Քրիստի, Գաստոն Լերու, Հերբերտ Ուելս, Սթիվենսոն, Ժան Ռեյ, Արթուր Քոնան Դոյլ եւ այլն:

17 տարեկանում բանաստեղծություններ է տպագրում գրական մամուլում: Սակայն նրա մեծագույն կիրքը մնում է ընթերցանությունը եւ ընդհանրապես գրքի պաշտամունքը: Ըստ ականատեսների վկայության, Բրյուսելում մասնավոր գրադարաններից ամենահարուստը նրանն է: Ի դեպ, տարիներ անց ինքնակենսագրական այս մանրամասներով պիտի կերտվեր նրա լավագույն վեպերից մեկի՝ «Լորդ Ջոնի» գլխավոր հերոսը, մի պատանի, որն իր համար հրաշալի մի աշխարհ է բացում անակնկալ հայտնաբերված մի գրադարանում:

1967 թ. 25-ամյա Բարոնյանը հրատարակչատուն է հիմնում՝ «Գինով գրիչը» անունով, հրատարակում է ընդամենը մեկ գիրք՝ ֆանտաստիկ երկու պատմվածքներից կազմված մի ժողովածու: Պատմվածքներից մեկն իրենն է: Սկիզբն առանձնապես հաջող չէ, սակայն նա արդեն ոտք է դրել գրականություն, ավելին՝ մտել է հրատարակչական գործի մեջ, եւ նրա կյանքի հետագա տարիներն ամբողջությամբ պիտի նվիրվեն այդ երկու գործունեության՝ գիրք ստեղծել (գրել, հորինել, արարել...) եւ գիրք հրատարակել:

70-80-ական թթ. Բարոնյանին տեսնում ենք Փարիզի ամենահեղինակավոր հրատարակչություններում, որպես սեփական վեպերի, ժողովածուների եւ ծաղկաքաղերի հեղինակ, միաժամանակ որպես զանազան մատենաշարերի գլխավոր խմբագիր, «Գալիմար», «Մարաբու», «Ժուլյար», «10/18» եւ այլն:

Ժան-Բատիստ Բարոնյանը նաեւ բազմաթիվ մանկական գրքերի հեղինակ է, որոնցից մի քանիսը համաշխարհային ճանաչում ունեն: Նա նաեւ հիմնադիրն է ու պատվավոր նախագահը «Ժորժ Սիմենոնի բարեկամների» միության:

Մի խոսքով, բուռն եւ արդյունավետ գործունեություն, մոտ երեք տասնյակ գրքեր, որոնցից մի քանիսը բեստսելլերներ են համարվել տարիներ շարունակ, սակայն, այս ամենով հանդերձ, Ժան-Բատիստ Բարոնյան գրողն իսպառ անհայտ է հայկական շրջանակներում՝ սփյուռքում, թե Հայաստանում...

Զարմանալի եւ անբացատրելի մի երեւույթ, մանավանդ երբ հաշվի ենք առնում մեր հասկանալի մղումն անմիջապես լույս աշխարհ բերել օտարների մեջ քիչ թե շատ հաջողության հասած հայազգի գրողին, արվեստագետին կամ գիտնականին: Երեւույթն առավել զարմանալի է դառնում, մանավանդ երբ հաշվի ենք առնում, որ մարդը տասնամյակներ շարունակ հանդես էր գալիս իր զուտ հայկական, տոհմական ազգանունով, մանավանդ երբ Բարոնյանը որպես գրող առաջինն անդրադարձավ արտասահմանում՝ թուրքական դիվանագետների դեմ հանդես եկող հայազգի վրիժառուների գործունեությանը՝ 1983 թ. տպագրելով «Անհիշատակ սպանություններ» (Meurtres sans memoire. ed. Denoel, Paris) վեպը: Ճիշտ է, այդ վեպը լույս տեսավ Ալեքսանդր Լու ծածկանվան տակ, սակայն առավել եւս մեզ պիտի հետաքրքրած լիներ «օտար» հեղինակի գիրքը՝ հույժ կարեւոր դեպքերի մասին:

Իսկապես, ինչո՞վ բացատրել այս անտարբերությունը... Համենայն դեպս, մեղավորն ինքը չէ: Նա չի ծպտվել, չի թաքնվել մեզնից: Ավելին, ընդառաջ է եկել մեզ:

Գրողին ծանոթանալու եւ հանրությանը ծանոթացնելու լավագույն ձեւը նրա գրքերը կարդալը, թարգմանելն ու հրատարակելն է: Ուստի վերոհիշյալ անքուն գիշերից հետո, երբ շտապեցի Ժան-Բատիստ Բարոնյանի հեռախոսը գտնել ու զանգահարել, նպատակս միայն գրողին շնորհավորելը չէր, այլեւ նրանից թույլտվություն ստանալ «Մայրասպանը» վեպը թարգմանել հայերեն ու ռուսերեն եւ, համապատասխանաբար, տպագրել Երեւանում ու Մոսկվայում: Մեկ շաբաթ հետո ես ստացա այդ թույլտվությունը, որտեղ հեղինակը մասնավորապես ցանկություն էր հայտնել Երեւանում եւ Մոսկվայում հանդես գալ ոչ թե ծածկանունով, ինչպես բնագիրն էր լույս տեսել, այլ իր հայկական ազգանունով:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԹՈՓՉՅԱՆ
Բրյուսել-Փարիզ

1700-ԱՄՅԱԿԻՆ ԸՆԴԱՌԱՋ

Ուխտագնացությունն ավարտվեց

ԷՋՄԻԱԾԻՆ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ավարտվեց «40 մանկունք» Էջմիածին-Գանձասար-Էջմիածին ուխտագնացությունը: Վերջին ակորդը տրվեց Նորավանքից, որտեղից ուխտավորները շարժվեցին դեպի Խոր Վիրապ, որտեղ ընդունվեցին վանահոր Մխիթար Խաչատրյանի եւ հոգեւոր դասի կողմից: Երեկոյան խումբը մասնակցեց ժամերգությանը, իսկ ավելի ուշ «Ակունք» ազգագրական անսամբլի մասնակցությամբ կազմակերպված ժողովրդական տոնահանդեսին: Շուրջ երկու ժամ տեւած, իր բնույթով բացառիկ միջոցառման ընթացքում, որին սեփական նախաձեռնությամբ մասնակցեցին նաեւ Շաղափ գյուղի «Շատախ» ազգագրական երգի-պարի, ինչպես նաեւ Նախիջեւանի Կիրովի սովխոզի տեղահանվածների ժողովրդական երգի անսամբլները, հնչեցին ազգագրական եւ հոգեւոր երգեր:

Խոր Վիրապում ուխտագնացներին հաջողության եւ օրհնության խոսքով դիմեց 1700-ամյակի գրասենյակի փոխ-ղեկավար Սեւորդ վրդ. Աճեմյանը: Իսկ ուշ գիշերին ուխտավորների մի խումբ հասավ Զվարթնոց, որտեղ առավոտյան մասնակցեց Արեւագալի ժամերգությանը: Այն կատարվեց նախագահությամբ Արմավիրի թեմի առաջնորդի տեղապահ Գրիգորիս վրդ. Բունիաթյանի եւ Սեւորդ վրդ. Աճեմյանի, մասնակցությամբ Զարեհ աբեղա Կաքավյանի եւ Արմավիրի հոգեւոր դասի:

Այս ժամերգությունը մեծ խորհուրդ ուներ. Զվարթնոցում թերեւս առաջին անգամ էին հնչում Շնորհալու Արեւագալի երգերը: Ավերակներում կատարվող հոգեւոր հրաշալի այդ արարողության ականատես մասնակիցները դարձան նաեւ այնտեղ գտնվող օտարերկրյա զբոսաշրջիկները:

Ուխտավորներին օրհնության խոսքով դիմեցին սրբազանները:

Այնուհետեւ Զվարթնոց տաճարից ուխտագնացների խումբը Սեւորդ վրդ. Աճեմյանի գլխավորությամբ եւ «Ակունք» անսամբլի ուղեկցությամբ, երգով ու նվագով շարժվեց դեպի Էջմիածին: Դա Էջմիածին-Գանձասար-Էջմիածին ուխտագնացության վերջին երթն էր:

Մայր Աթոռի մուտքի մոտ ուխտագնացներին ընդունեց հոգեւոր դասը: Այնտեղ նրանք մասնակցեցին Աստվածածնի Վերափոխման պատարագին, այնուհետեւ ճաշակեցին օրհնված խաղողը եւ մատաղը:

Այսպիսով ավարտվեց «40 մանկունք» Էջմիածին-Գանձասար-Էջմիածին ուխտագնացությունը, որի դասերն անպայման կնկատվեն 2001 թվականի հուլիսի 5-22-ը կայանալիք մեծ ուխտագնացության առավել նպատակասլաց կազմակերպմանը:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ

«Ճանաչենք, սիրենք եւ պաշտպանենք միմյանց»

Տարիներ առաջ Հայաստանի նկարիչների միության անդամ, տակավին պատանի Արա Օհանյանի անդրանիկ անհատական ցուցահանդեսի առթիվ ժողովրդական նկարիչ Հմայակ Բդեյանը գրել է. «Արայի տաղանդին ուշադրություն եմ դարձրել դեռ ուսումնարանից եւ համոզված եմ եղել, որ նա դեկորատիվ-կիրառական արվեստում մի լուսավոր աստղ է լինելու: Այս անդրանիկ ցուցահանդեսը, որն ավելի քան լուրջ է, քան իր երիտասարդ տարիքը, ապացուցեց իմ կանխագուշակումը: Կատարյալ են թե խեցեգործությունը, թե գրաֆիկան: Նուրբ ճաշակ, կոմպոզիցիայի եւ գծի կատարյալ տիրապետում, գունային զգացողություն եւ ամենագլխավորը՝ ազգային մտածելակերպ հագցրած համամարդկայինի»:

Վաղ մանկության տարիներից նկարել սկսած Արա Օհանյանը երեսուն տարեկանում Հայաստանի նկարչի տանը բացեց թվով 11-րդ անհատական ցուցահանդեսը: Դրան նախորդել էին ցուցահանդեսներ Երեւանի Րաֆֆու անվան միջնակարգ դպրոցում, ուր նա սովորում էր, ժուռնալիստների եւ գրողների տանը, Սարդարապատի հուշահամալիրում, նկարչի տանը եւ այլուր:

Արան ավարտել է Երեւանի Փանոս Թերլեմեզյանի անվան գեղարվեստի ուսումնարանի ձեւավորման եւ գեղարվեստա-թատերական ինստիտուտի դեկորատիվ-կիրառական արվեստի բաժինները: 1990 թ.-ից Արարատյան թեմի երիտասարդաց միության պատվավոր անդամ է:

Ներկա ցուցահանդեսը, որը նախաձեռնել է «Նորույթ» բարեգործական մշակութային կենտրոնը (նախագահ՝ Լուսաբեր Ասատրյան), նվիրված է Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակին:

«Ճանաչենք, սիրենք եւ պաշտպանենք միմյանց» խորագրով ցուցահանդեսում գերակշռողն աստվածաշնչյան թեման է, որն արտացոլում է չարի եւ բարու հակադրումը, մեր տիեզերական աշխարհընկալումը:

Միջոցառման առթիվ իրենց ելույթներում Արա Օհանյանի նոր անհատական ցուցահանդեսը մշակութային կյանքի նշանակալի երեւույթ համարեցին եւ հեղինակի մասին ջերմ խոսքեր ասացին Հայաստանի նկարիչների միության նախագահ Կարեն Աղամյանը, արվեստաբան Մարո Մարուխանյանը, Արարատյան հայրապետական թեմից Թորգոմ աբեղա Տոնիկյանը եւ ուրիշներ:

ՀՐԱՉՅԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

Հայաստանը սպասում է հյուրերին

Օգոստոսի 28-ին խաղաճամյր Երեւանի «Հրազդան» կենտրոնական մարզադաշտում կտրվի Համահայկական առաջին խաղերի մեկնարկը։ Դրանից հետո մեկ շաբաթվա ընթացքում մրցասպարեզ կմտնեն աշխարհի ավելի քան 20 երկրների պատանիներ ու աղջիկներ։ Նրանք կմրցեն 7 մարզաձեւերում։

Ինչպես տեղեկացրին խաղերի անցկացման լրատվական բաժնից, ամենաշատ թիմեր՝ 24, հանդես կգան բասկետբոլի մրցումներում, իսկ ֆուտբոլի եւ վոլեյբոլի մրցաշարերին կմասնակցեն 16-ական թիմեր։ Նախատեսվում է, որ մեկնարկի դուրս կգան ավելի քան 1400 մարզիկներ։ Նրանց կեսից ավելին կներկայացնեն սփյուռքը, մոտավորապես 600 հոգի հանդես կգա Հայաստանից, ԱՊՀ-ի երկրներից մրցումներին կմասնակցեն 20, իսկ Ղարաբաղից շուրջ 60 հոգի։ Խաղերը կսպասարկեն շուրջ 250 մրցավարներ, որոնց թվում կան միջազգային կարգի մրցավարներ։ Խաղերը լայնորեն կլուսաբանվեն։ Արդեն իսկ մամուլի կենտրոնում հավատարմագրվել են ավելի քան 90 լրագրողներ, որոնք ներկայացնում են Հայաստանը, ԱՄՆ-ը, Իրանը, Սիրիան, Լիբանանը, Ֆրանսիան, Ռուսաստանը...

Համահայկական խաղերի պատմությունից

Ժամանակագրություն

1995 թ. հուլիսի 16. առաջին անգամ հրապարակայնորեն հնչեցվեց Հայաստանի եւ սփյուռքի բոլոր հայկական կազմակերպությունների մասնակցությամբ համընդհանուր մարզական խաղեր կազմակերպելու գաղափարը (Փարիզ, ՀՄԸՄ 15-րդ խաղերի ավարտի առիթով կազմակերպված ճաշկերույթ)։

1995 թ. դեկտեմբերի 17. առաջին անգամ գրավոր տեսքով առաջարկվեց Երեւանում անցկացնել Համահայկական խաղեր («Ռեսպուբլիկա Արմենիա» օրաթերթ, հոդված «Հայաստանի օլիմպիականների փառքն ու աղքատությունը»)։

1996 թ. ապրիլի 5. Նախաձեռնող կոմիտեի նպատակն էր՝ հայկական մարզական ընկերություններին Համաշխարհային համաժողովին հրավիրելը եւ Համահայկական մարզական խաղերի միջազգային կազմակերպություն ստեղծելը։

1996 թ. հուլիսի 27. հրապարակված Համահայկական խաղերի նախաձեռնող կոմիտեի դիմումն ուղղված էր աշխարհի բոլոր հայրենակիցներին, որում մասնավորապես ասված էր, որ «Հայաստանի Հանրապետության անկախության վերականգնումը» ընձեռում է մեծ հնարավորություններ անցկացնելու իրապես համընդհանուր Համահայկական մարզական խաղեր։

1996 թ. հոկտեմբերի 11. Միջազգային օլիմպիական կոմիտեի նախագահը՝ մարկիզ Խուան Անտոնիո Սամարանչը, հղում է իր ողջույնը Համահայկական խաղերի նախաձեռնող կոմիտեին, որում շնորհավորում է խաղեր կազմակերպելու գաղափարի կապակցությամբ եւ ցանկանում ամենայն հաջողություններ։

1997 թ. ապրիլի 29–30. տեղի ունեցավ աշխարհի հայկական մարզական կազմակերպությունների հիմնադիր համաժողով, որտեղ ընդունվեց հռչակագիր, ստեղծվեց Համահայկական խաղերի համաշխարհային կոմիտեն, որի անդամները դարձան Երեւանի, Լոս Անջելեսի, Տորոնտոյի, Ստեփանակերտի, Հոնկոնգի, Բեյրութի, Փարիզի, Թեհրանի եւ այլ երկրների ներկայացուցիչները։

1997 թ. ապրիլի 30. Հայաստանի Հանրապետության վարչապետ Ռոբերտ Քոչարյանը ողջույնի ուղերձ է հղում համաժողովին՝ ցանկանալով արդյունավետ եւ բարեհաջող գործունեություն, հույս հայտնելով, որ համաժողովը կաջակցի Համահայկական խաղերի անցկացմանը, Հայաստանի եւ սփյուռքի միջեւ կապերի եւ բարեկամության ամրապնդմանը։

1997 թ. հոկտեմբերի 1–3. Երեւանում տեղի ունեցավ ՀԽՀԿ-ի առաջին նստաշրջանը։ Նստաշրջանի մասնակիցների պաշտոնական ընդունելությունը կայացավ Սուրբ Էջմիածնում։ Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Առաջինը հատուկ աղոթքով օրհնեց Համահայկական խաղերի անցկացմանն ուղղված ջանքերը։ Մշակույթի, երիտասարդության հարցերի եւ սպորտի նախարար Արմեն Սմբատյանը հավաստիացրեց, որ կաջակցի ՀԽՀԿ-ի գործունեությանը։

1998 թ. հուլիսի 31. ՀՀ կառավարության որոշմամբ ստեղծվեց խաղերի կառավարական կազմակերպական կոմիտե՝ ՀՀ վարչապետ Արմեն Դարբինյանի գլխավորությամբ։ Կազմկոմիտեի կազմի մեջ են մտել ՀՀ նախարարներ, Երեւանի քաղաքապետը եւ այլ պաշտոնյաներ։ Համահայկական խաղերի համաշխարհային կոմիտեի նախագահ Աշոտ Մելիք-Շահնազարյանը հաստատված է որպես կազմկոմիտեի գլխավոր քարտուղար։

1998 թ. հոկտեմբերի 20–22. տեղի ունեցավ Համահայկական խաղերի համաշխարհային կոմիտեի 2-րդ նստաշրջանը։ Համաշխարհային կոմիտեի անդամների կողմից ընդունվեցին մի շարք կարեւոր որոշումներ։

1998 թ. նոյեմբերի 15. ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանն ընդունեց Համահայկական խաղերի համաշխարհային կոմիտեի նախագահ Աշոտ Մելիք-Շահնազարյանին եւ հաստատեց Առաջին համահայկական խաղերի անցկացման վերջնական ժամկետը (1999 թ. օգոստոսի 28-ից սեպտեմբերի 5-ը)։

1999 թ. մարտի 10–11. կայացավ Համահայկական խաղերի համաշխարհային կոմիտեի գործադիր կոմիտեի 4-րդ նիստը։ Գործկոմի անդամներն ընդունեցին մի շարք կարեւոր կազմակերպչական որոշումներ։

1999 թ. ապրիլի 26. կայացավ Համահայկական խաղերի կառավարական կազմկոմիտեի նիստ՝ կազմկոմիտեի նախագահի, ՀՀ վարչապետ Արմեն Դարբինյանի գլխավորությամբ։ Որոշվեց ցուցումներ իջել բոլոր նախարարներին, որոնք ընդգրկված են Առաջին համահայկական խաղերին, կարճ ժամկետներում ներկայացնել առաջարկություններ՝ խաղերի անցկացմանն աջակցելու վերաբերյալ։

1999 թ. հունիսի 15–16. կայացավ Համահայկական խաղերի համաշխարհային կոմիտեի 3-րդ նստաշրջանը։ Նստաշրջանի մասնակիցներին ընդունեց ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը, որը ՀՀ կառավարության անունից հավաստիացրեց՝ Համահայկական խաղերին պետական օժանդակություն կցուցաբերվի։

1999 թ. հունիսի 26. կայացավ խաղերի կառավարական կազմկոմիտեի հերթական նիստ՝ նոր նախագահի, ՀՀ վարչապետ Վազգեն Սարգսյանի գլխավորությամբ։ Կազմկոմիտեի անդամները քննարկեցին հարցեր՝ կապված խաղերի նախապատրաստական ընթացքի հետ։

1999 թ. հուլիսի 19. Առաջին համահայկական խաղերի մամուլի կենտրոնում կայացավ ՀԽՀԿ-ի նախագահ Աշոտ Մելիք-Շահնազարյանի մամուլի ասուլիսը։ Նա պատմեց մասնակցող խաղամերի քանակության եւ նրանց աշխարհագրության մասին՝ 53 քաղաքներ աշխարհի 23 պետություններից։ Աշոտ Մելիք-Շահնազարյանը մասնավորապես հայտնեց, որ հուլիսի 23-ին մշակույթի, երիտասարդության հարցերով եւ սպորտի նախարարության սպորտի վարչության դահլիճի սրահում տեղի կունենա վիճակահանություն՝ Առաջին համահայկական խաղերի թիմային մարզաձեւերում։

1999 թ. հուլիսի 23. մշակույթի, երիտասարդության հարցերով եւ սպորտի նախարարության սպորտի վարչության դահլիճի սրահում տեղի ունեցավ վիճակահանություն՝ Առաջին համահայկական խաղերի թիմային մարզաձեւերում (ֆուտբոլ, բասկետբոլ, վոլեյբոլ)։

Լիբանանը հրաժարվեց մասնակցել համահայկական խաղերին

ՀՄԸՄ-ի, ՀՄՄ-ի, ՀԵԸ-ի ղեկավարների միջեւ օգոստոսի 17-ի գիշերվա փոթորկալից հանդիպումից հետո

Համահայկական խաղերի Լիբանանի պատվիրակության ղեկավարներ Վիգեն Չերչյանի (ՀԵԸ) եւ Րաֆֆի Մունջօղլյանի հետ (ՀՄԸՄ) հեռախոսային ուղղակի կապով հայտնի դարձավ, որ Լիբանանը հրաժարվում է մասնակցել համահայկական խաղերին։ Այդ որոշումն արվել է օգոստոսի 17-ի ուշ գիշերվա փոթորկալից հանդիպումից հետո ՀՄԸՄ-ի, ՀՄՄ-ի, ՀԵԸ-ի ղեկավարների միջեւ։ Պատճառաբանելով, թե ՀՄԸՄ-ի ղեկավարությունն անկարող է վճարել մասնակիցների տրանսպորտի, կեցության, սննդի հսկայական ծախսերը, մանավանդ որ 18-ամյա քաղաքացիական պատերազմից հետո լիբանանահայությունը տնտեսական ծանր ճգնաժամ է ապրել... ՀԵԸ-ի «Անդրանիկի» ղեկավարությունը, որը կազմված է բարեկեցիկ հարուստ դասակարգի ներկայացուցիչներից, ցանկություն է հայտնել վճարելու իր մարզիկների (գլխավորապես սեղանի թենիս, թենիս, աստեհկա ու բասկետբոլ) ծախսերը։ Սակայն, ըստ հակառակ կողմի տեղեկությունների, ՀԵԸ-ի ներսում էլ մեծ վեճեր են տեղի ունեցել, որովհետեւ Լիբանանի լավագույն պրոֆեսիոնալ բասկետբոլի թիմերից մեկը լինելով, «Անդրանիկում» չկա եւ ոչ մի հայ «աստղ»։ Ծանր հրավիճակում է գտնվում նաեւ ՀՄՄ-ը, որը, փաստորեն, ունի միայն ֆուտբոլի խումբ։

Լիբանանահայ մարզական պատասխանատուների հետ մեր հաստատած հեռախոսային կապերից հասկացանք, որ այս որոշումը գլխավորապես ուղղված է եղել համահայկական խաղերի կոմիտեի նախագահ Աշոտ Մելիք-Շահնազարյանի դահանջի դեմ, որ համահայկական խաղերի պատվիրակությունները ներկայացնեն քաղաքները եւ ոչ թե միությունները։ Իսկ սփյուռքի երբեմնի մայրաքաղաք Բեյրութում, որտեղ քաղաքական ու եկեղեցական հակերժ բորբոքվող կռիվը հարյուրավոր զոհեր էին խլել 1956-1960 թթ. «սառը» պատերազմի տարիներին, դարձյալ սուր բնույթ էին ստացել Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի դաշնակցության դեմ շղթայազերծված հալածանքների օրով։ Հարկ է նշել, որ ֆուտբոլային ու բասկետբոլային խաղերը հայկական ակումբների միջեւ Բեյրութում երբեմն ավարտվել են արյունահեղությամբ։ Այս բոլորը, դժբախտաբար, լուրջ վերլուծության չէին ենթարկվել Երեւանում համահայկական խաղերի կազմակերպիչների կողմից հակառակ բազմաթիվ ու բազմազան զգուշացումների։

Ըստ չհաստատված լուրերի, Հունաստանի պատվիրակությունը եւս հրաժարվել է մասնակցել համահայկական խաղերին պատճառաբանելով... ամառային արձակուրդները։ Հուսով ենք, որ «հրաժարումների» շարանը կանգ կառնի այսքանով։

ՏԱՄԱ ՄՈՍԿՈՓՅԱՆ

ՇԱԽՄԱՏ

Վլադիմիր Հակոբյան. մեկ մրցախաղ մինչեւ համաշխարհային գահը

Գագիկ Հովհաննիսյանը հաղորդում է Լաս Վեգասից

Սկիզբը էջ 1

Վլադիմիրն իր այսօրվա փայլուն հաջողությունն արտաքինից վերադրեց օլիմպիական հանգստությամբ, մի բան, որ չի կարելի ասել նրա հոր եւ մարզավկայի՝ Էդուարդ Հակոբյանի մասին։ Էդուարդը խաղի ժամանակ այնպիսի ապրումներ է ունենում, որ հաճախ պարզապես ի վիճակի չի լինում պայքարի ընթացքին հետեւել անմիջականորեն խաղասրահում եւ խաղի ելքին սպասում է «Ցեզարս Պալասի» որեւէ այլ հատվածում։ Խոստովանենք, որ ամենահուզումնալից պահեր ենք ունենում նաեւ մենք՝ այս օրերին Լաս Վեգասում գտնվող շախմատի հայ փորձաքիվ մասնագետներս ու սիրահարներս։

Հակոբյանի փայլուն թռիչքը եւ աշխարհի առաջնության մյուս հայ մասնակիցների՝ Կարեն Ասրյանի, Լեւոն Արոնյանի, Սերգեյ Մովսիսյանի հաջող ելույթները մրցաշարի ընթացքը լուսաբանող մեկնաբաններին ստիպում են անընդհատ անդրադառնալ հայկական շախմատի ավանդույթներին ու նվաճումներին։ Հակոբյանի ու Աղամսի պարտիաների ժամանակ հանդիսատեսները հատուկ ականջակալներով ունկնդրելով նշանավոր գրոսմայստերների մեկնաբանությունները, հաճախակի լսում էին նաեւ Տիգրան Պետրոսյանի, Ռաֆայել Վահանյանի, հայ այլ խոշոր շախմատիստների անունները։

Եզրափակիչում Վլադիմիրի մրցակիցը որոշվում է, ինչպես հայտնի է, Խալիֆման-Նիսիպեանու մենամարտում։ Այստեղ երրորդ պարտիայում ռումինացի շախմատիստը առաջին պարտությունը կրեց, որից հետո Հակոբյանը Լաս Վեգասում մեկնարկած 100 մասնակիցներից մնաց միակը, որ տանուլ չի տվել ոչ մի խաղ։ Հիշեցնենք, որ Խալիֆմանը, որն այժմ Նիսիպեանուին հաղթում է 2-1 հաշվով եւ Վլադիմիրն առավել հավանական մրցակիցն է, նախորդ փուլերից մեկում պարտվել էր Կամսկուն։

Բայց դա արդեն անցյալ է։ Այժմ պետք է միայն մաղթել, որ շախմատի Կաիսա աստվածուհին գահին բարձրացնի եւս մեկ հայորդու։

ԽԱՉԲԱՌ

Նախորդ համարում տպագրված խաչբառի պատասխանները

Ուղղահայաց

1. Մանուկյան։ 2. Տրդատ։ 3. Իվանե։ 4. Սաֆարյան։ 6. Ներսես։ 7. Զորյան։ 10. Քնարիկ։ 11. Արարատ։ 12. Հրուակ։ 16. Շահխաթունի։ 17. Թեկեյան։ 19. Մագաղաթ։ 20. Նահապետ։ 25. Հայաստան։ 26. Ճատրակ։ 27. «Անահիտ»։ 29. Գաղթական։ 31. Արփասան։ 32. Կանգուն։ 33. Հաղորդ։ 37. Արայի։ 38. Մոնթե։

Հորիզոնական

5. Գանձարան։ 7. Զավարյան։ 8. Հայրիկ։ 9. Ծերենց։ 13. Սյունի։ 14. Դեմիրճյան։ 15. Հրայր։ 18. «Նոր Դար»։ 21. Նելսոն։ 22. Կանայան։ 23. Չալյան։ 24. Նար-Դոս։ 28. Բալայան։ 29. Գայանե։ 30. Վարազա։ 34. Աղասի։ 35. Բաղրամյան։ 36. Նինվե։ 39. Գրիգոր։ 40. Թորոս։ 41. Զաքարյան։ 42. Թաքիկյան։

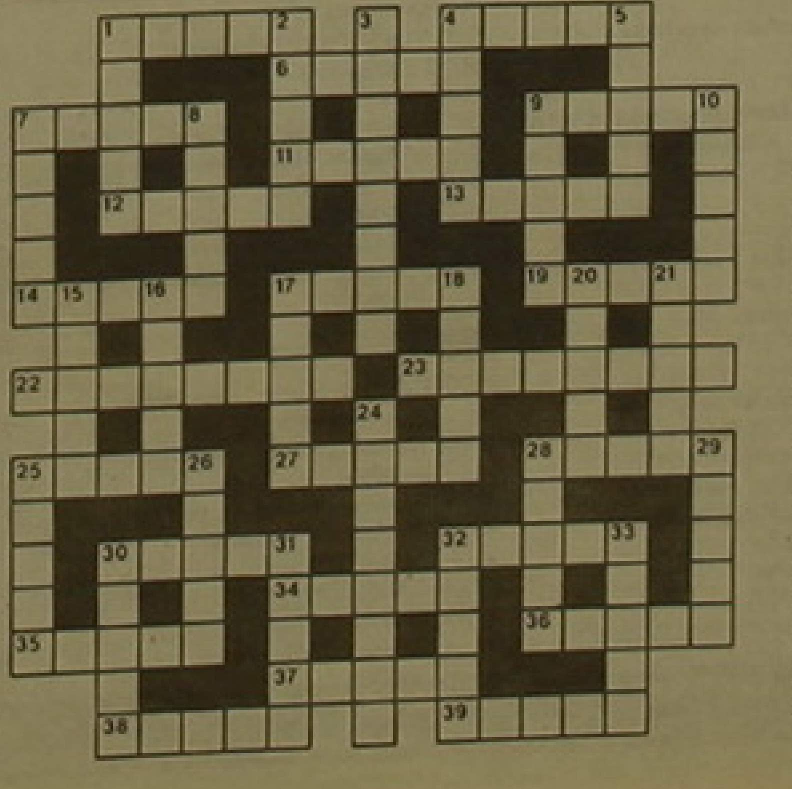

Ուղղահայաց

1. Օծանելիք պատրաստող ֆրանսիացի մեծ վարպետ։ 2. Հռոմեական կայսր։ 3. Արյան սրտանց գնդիկ։ 4. Սիկորը, ...։ 5. Քաղաք Ճապոնիայում։ 7. Համաստեղություն երկնքի հյուսիսային կիսագնդում։ 8. Հին թաղամաս Երեւանում։ 9. Գեղարվեստական պանգարան Մադրիդում։ 10. Պոպ երաժշտության ցեղաստղ։ 15. Հայաստանի ազատագրության զաղտնի բանակ։ 16. Գետ Հայաստանում։ 17. Ամրոց Լեռնային Կիլիկիայում։ 18. Բելինիի օպերաներից։ 20. Քաղցրահամ լիճ։ 21. Ժողովրդական ժողով Հին Հունաստանում։ 24. Հռոմեական կայսր։ 25. Եվրոպական պետության դրամ։ 26. Թույլ թթու, սաձոխտա-աղիքային համակարգ թափանցած թույները չեզոքացնող հակաթույն։ 28. Նահանգ Չինաստանում։ 29. Պետություն Արեւմտյան Աֆրիկայում։ 30. Աrեւելյան պոեզիայում պոեմի գլուխ։ 31. Եղջերավոր կենդանիների վերջավորությունների եղջերային մասը։ 32. Ֆրանսիացի կոմպոզիտոր։ 33. Գետ Ռուսաստանում, Նովգորոդի մարզում։

Հորիզոնական

1. Սփյուռքահայ նկարիչ, օֆորտների մեծ վարպետ։ 4. Կատիկի տեսակ։ 6. Փոքրահասակ աղջիկ կամ տղա։ 7. Թիկունք, ...։ 9. Հույն փիլիսոփա, մաթեմատիկոս (410-485)։ 11. Մարդու մարմնի հատված։ 12. Քաղաք Շվեյցարիայում։ 13. Հայոց քաղաքի։ 14. Ուսելիքի եւ զենքի պահեստավորված մասը։ 17. Խաչաձեւ պատրաստված ցավածովի դեղամիջոց։ 19. Թագավորների ժառանգական տիրույթ, կալված։ 22. Հայազգի կինոռեժիսոր։ 23. Մարզաձեւ։ 25. Գրքերի ստեղծագործություններից։ 27. Հանկարծակի, հարկադրաբար, ...։ 28. Ֆրանսահայ գրող։ 30. Եռանկյունաչափական ֆունկցիա։ 32. Մասնեի օպերաներից։ 34. Հրահեղուկ զանգված։ 35. Էզրում քաղաքի այլ անվանումը։ 36. Քաղաք Թուրքիայում։ 37. Անգլիագիր հայ գրող։ 38. Թիթեռնածաղիկների ընտանիքի ծառ, ակացիա։ 39. Հաճույն հայության մայրաքաղաքը։

Կազմեց Է. ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

օրվա հետքերով

ԴԱՂՍՏԱՆ

Դաշնային զորքերը կորուստներ են կրում Բոտլիխի շրջանում

ՄԱԽԱՉԿԱԼԱ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Դաղստանի Բոտլիխի շրջանում այսօր մարտեր են ընթանում իսլամական գրոհայինների կողմից գրավված բարձրլեռնային Տանդո գյուղն ազատագրելու համար: Ներկա դրությամբ այդ մարտում արդեն զոհվել է 8, վիրավորվել 20 ռուսաստանցի զինծառայող: Հաղորդվում է նաև, որ գրոհայիններին հաջողվել է գրավել դաղստանյան ևս 2 բնակավայր:

Միևնույն ժամանակ Դաղստանի պաշտոնական անձինք մեղադրում են Չեչնիայի ղեկավարությանը՝ բանդիտներին աջակցելու մեջ: Դաղստանի Անվտանգության խորհրդի այսօրվա նիստում առաջին փոխվարչապետ Հ. Մախաչևը հայտարարել է, որ ռուսաստանյան դաշնային զորքերի դեմ պատերազմում է չեչենական կանոնավոր բանակը, իսկ Շ. Բասաևը Չեչնիայի Անվտանգության խորհրդի անդամ է: Դաղստանն իր տարակուսանքն է հայտնել Դաղստանում գրոհայինների գործողությունների վերաբերյալ պաշտոնական Գրոզնու լռության առիթով:

ՌԴ ԱԴԾ-ն ենթադրում է, որ Բասաևի գրոհայինները հնարավոր է, որ դիմեն ապակողմնորոշող գործողությունների, մասնավորապես նշվում է, որ դաշնային զորքերին մարտական գործողությունների շրջանից դուրս քաշելու նպատակով նրանք կարող են պատանդներ վերցնել Դաղստանին սահմանակից շրջաններից և Հյուսիսային Կովկասի այլ տարածքներից:

ԱԴԾ տվյալներով, Բասաևը Չեչնիայից օգնական ուժեր է խնդրում: Վերջին օրերի ընթացքում նա մի քանի անգամ մեկնել է Չեչնիա՝ կամավորներ հավաքագրելու և չեչենական մյուս հեղինակությունների հետ բանակցելու նպատակով:

Ադրբեջանի հատուկ ծառայությունները կասեցնում են անօրինական կրոնական քարոզիչների գործունեությունը

ԲԱՔՈՒ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ՓՐԱՅՄ ՆՅՈՒՍ: Ադրբեջանի ազգային անվտանգության նախարարությունը կասեցրել է «Քեյսուլահ» արաբական կրոնական կազմակերպության գործունեությունը, որը նպատակ էր դրել տապալել Ադրբեջանում գոյություն ունեցող կարգը և կղերական վարչակարգ հաստատել:

Կազմակերպության ղեկավարները ձերբակալված են, հետաքննություն է անցկացվում:

Այդ փաստը հրապարակվել է Բաքվում անցկացվող «Կրոնական ազատ դավանանքներ» սեմինարում, որտեղ վերլուծվում է հանրապետությունում կրոնական քարոզչության տարածման հետ կապված իրավիճակը:

Ամբողջությամբ վերցված իրավիճակը, ազգային քաղաքականության գծով պետական խորհրդական Իդայաթ Օրուջևի կարծիքով, վերահսկվում է, ընդհատակյա կարգով անցկացվող և Ադրբեջանի Սահմանադրությանը հակասող կրոնական քարոզչությունը արմատապես կասեցվում է:

Պաշտոնական Բաքվի ներկայացուցիչների կարծիքով, ավելի բարդ է վահաբականության խնդիրը:

Ադրբեջանական հատուկ ծառայությունները բացահայտել են այդ հոսանքի հիմնական օջախները հանրապետությունում. դրանք գլխավորում են մի շարք արաբական պետությունների հատուկ ծառայությունների գործակալները, որոնք, թաքնվելով քարոզչության անվան տակ, զբաղվում են թշնամական գործունեությամբ և երիտասարդությանը նախապատրաստում պաշտպանելու «իսլամի գաղափարները», ինչպես դա ներկայումս տեղի է ունենում Դաղստանում:

ՀՀ ԿԳ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱԿԱՅՈՒԹՅԱՄԲ ԳՈՐԾՈՂ

«ԵՂԻՇԵ ՉԱՐԵՆՑ»

դպրոց-վարժարան

Շարունակվում է ընդունելությունը 1-10-րդ դասարաններում

- Մեկ դասարանում սովորողների առավելագույն քանակը 15 աշակերտ:
- Ավագ դասարաններում ուսուցումն իրականացվում է մասնագիտացված հոսքերով՝ բուհերի ընդունելության ծրագրերով:
- Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում օտար լեզուների և նորագույն համակարգիչների վրա աշխատելու ուսուցմանը:
- Ուսումը վճարովի է՝ տարեկան 300-400 դոլար:

Վարժարանում արդեն երրորդ տարին է, ինչ հաջողությամբ գործում են նաև նախապատրաստական խմբեր՝ բուհ ընդունվողների համար:

Տեղերի քանակը սահմանափակ է:

Դիմումներն ընդունվում են մինչև օգոստոսի 28-ը, ժամը 11-16-ը:

Մեր հասցեն՝ Պլեխանովի 48 (ԱՄՆ-ի դեսպանատան հետևում)

Հեռ.՝ 56-95-00

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ պետական եկամուտների նախարարությունը հրավիրում է մասնագետներին հետևյալ պաշտոններում աշխատելու համար

Տեղեկատվական հոսքերի կարգավորման վարչությունում
1. Վարչության պետի տեղակալ
5 տարվանից ոչ պակաս ղեկավար աշխատանքի ստաժով,
բարձրագույն, տնտեսագիտական, իրավաբանական կամ տեխնիկական կրթությամբ,
ՀՀ հարկային և մաքսային օրենսդրության լավ իմացությամբ:

2. Ծրագրավորողներ
Բարձրագույն տեխնիկական կրթությամբ,
ORACLE կամ այլ «client-server» տեխնոլոգիաներով աշխատելու 2 տարվա փորձով,
Visual ծրագրային որևէ լեզվով ծրագրավորելու գիտելիքներով:

3. Իրավաբանական վարչությունում
Իրավաբաններ
Բարձրագույն իրավաբանական կրթությամբ:

4. Հարկային և մաքսային մեխանիզմների կատարելագործման վարչությունում
Տնտեսագետներ
Բարձրագույն տնտեսագիտական կրթությամբ, նախապատվությունը կտրվի ֆինանսական և հաշվապահական հաշվառման խորը գիտելիքներ և փորձառություն ունեցողներին:

Դիմումներն ընդունվում են մինչև օգոստոսի 27-ը, Մ. Խորենացու 3ա հասցեով, նախարարության կադրերի բաժնում: Հեռախոս 53-52-22:

«ԵՎՐԱՍԻԱ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Մամուլին աջակցման ծրագրի շրջանակներում «Եվրասիա» հիմնադրամը, «Քաֆեսջյանների ընտանիք» հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ, հրավիրում է լրագրերի խմբագրությունների համակարգիչների օպերատորներին մասնակցելու "Adobe Photoshop 5.0" և "QuarkXpress 4.0" ծրագրային փաթեթների հետ աշխատելու անվճար դասընթացների:

Դասընթացներին կարող են մասնակցել համակարգիչների օպերատորներ այն լրագրերից, որոնք համապատասխանում են հետևյալ պայմաններին.
- Լրագիրը գրանցված է ՀՀ արդարադատության նախարարությունում
- Հրատարակվում և տպագրվում է Երևանում
- Առանց ընդհատումների հրատարակվել և տպագրվել է վերջին վեց ամսվա ընթացքում
- Ունի հազար օրինակից ոչ պակաս տպաքանակ
- Ունի սեփական համակարգչային բազա

Դասընթացները բարեհաջող ավարտելու դեպքում օպերատորները կստանան համապատասխան վկայական և մրցանակային մեկ փաթեթ, որը նախատեսված է այն լրագրի խմբագրության համար, որը տվյալ օպերատորը ներկայացնում է:

Յուրաքանչյուր փաթեթը պարունակում է.
- Արտաքին ZIP պահեստավորող սարք և սկավառակներ
- "Adobe Photoshop 5.5" և "QuarkXpress 4.0" արտոնագրված ծրագրային փաթեթներ
- Արտոնագրված տառատեսակներ

Փաթեթի մոտավոր արժեքը 2000 ԱՄՆ դոլար է:

Տեղերը սահմանափակ են: Դասընթացներին մասնակցելու համար անհրաժեշտ է մինչև ս. թ. օգոստոսի 26-ը ներկայացնել հայտ «Եվրասիա» հիմնադրամի երևանյան գրասենյակ՝ նշելով առաջարկվող մասնակիցների անունները:

Հասցեն՝ Երևան, Իսահակյան փողոց թիվ 22, բնակարան 11:
Հեռախոս/ֆաքս (3742) 52 24 95, 58 55 98, 56 16 26, 56 51 47, 59 24 63, AT&T 151 824
էլեկտրոնային փոստ՝ msp@eurasia.am
Դիմել Աշոտ Համբարձումյանին կամ Արթուր Գյումուշյանին:

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳՐԵՐ

19 օգոստոսի

17.00 Հայլուր
17.20 Մուլտֆիլմ «Չեռնամուշակը, կիսակոշիկը և մամոտ ձորուկը», «Հին տածվակը»
18.00 Հեռուստասերիալ «Մոխրոտը»
19.00 Խոշոր շահում
19.05 3-րդ խաղակետ
19.30 Հեռուստասերիալ «Կրքեր»
20.00 Բժիշկ և հիվանդություն
20.15 Երեք «մեն»
20.35 Տուն-տունիկ
21.00 Հայլուր
21.45 Այսօր
22.10 Գ/Ֆ «Անվայել պահվածք»
00.00 Հայլուր
00.20 Կեսգիշերային ճեպընթաց
01.20 Ռուբիկոն+
Արբանյակային հեռարձակմամբ
02.00 Հեռուստասերիալ «Իմ երկրորդ մայրը»

Մշակույթ
19.00 Մուլտֆիլմ
19.20 Ռուսական էստրադա
19.35 Հեռուստաֆիլմ «Գևորգ Էմին»
20.00 «Մետրոպոլիտեն օպերայի» գալա համերգը
20.30, 0.20 Լուրեր
21.05 «Չիքենդյաց դղյակը»
22.00 Սիրեցեք զմիմեանս
22.10 ART աշխարհ
22.40 Գ/Ֆ «Ուրիշի հարսանիքը»

9.00 Տոմար
11.00 Գ/Ֆ «Մեղքեր» (4-րդ մաս)
19.00 Մուլտֆիլմ
19.30, 21.30, 23.30
2.30 Սուրհանդակ
19.50 Գ/Ֆ «Անսովոր պատմություններ 2»
20.00 Երաժշտական վերհուշ
20.30 «ԱՐ»-ը ներկայացնում է «Հայաստանի ոսկին» ֆիլմը
21.10 Հրապարակ
21.50 Գ/Ֆ «Մոռանալ Փարիզը»
24.00 Անդորր
0.05 Մի անգամ
0.10 «Կինո 2»-ը ներկայացնում է. Հուլիո Մեդեմի «Հող» ֆիլմը
2.00 ART VIDEO

7.00 Բարի առավոտ
10.00 Նորություններ
10.15 Սերիալ «Հանուն սիրո»
11.30-15.45 Բիզնես TV
16.00 Նորություններ
16.15 Սերիալ «Ձնեմարդ Հարրին»
16.45 Ամեն ինչ հնարավոր է
17.00 Սեզամ փողոց
17.30 Մինչև 16 և բարձր
18.00 Սերիալ «Հանուն սիրո»
19.00 Նորություններ
19.15 Դիմակներ-շոու
19.45 Այսօր և հիմա
20.10 Գ/Ֆ «Թիկնապահը» (դերերում Վ. Լիստինով, Ն. Պրոկոպովիչ)
21.45 Բարի գիշեր, երեխաներ
22.00 Ժամանակ
22.40 Թերևս
22.50 Գ/Ֆ «Կուսակցության ոսկին» («Թիկնապահի» շարունակությունը)
00.30 Խաղաղ տուն
01.00 Նորություններ
01.15 Սերիալ «Ուրբաթ, 13-ին»
02.00 Սերիալ «Նորությունների ծառայություն»

РТР
8.00-10.45 Բարի լույս, Ռուսաստան
8.20 Բոլորի շուրթերին
8.45 Հեռուստախաղ «Հաղորդումների ծրագիր»
10.15 Հերթապահ բաժանմունք
10.45 Աղրանքներ փոսով
11.10 Սերիալ «Միլենի»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 01.00 Լուրեր
12.35 Սերիալ երեխաների համար «Փոքրիկ թափառաշրջիկը»
13.30 Իմ ընտանիքը
14.30 Խանութ բազմոցի վրա
15.30 Սերիալ «Անտոնելլա»
16.25 Սերիալ «Վայրի հրեշտակը»
17.10 Երաժշտություն, երաժշտություն...
17.20 Հոմեոպաթիա և առողջություն
17.30 Սերիալ «Առաջին համբույրներ»
18.30 Աշտարակ
19.00 Սերիալ «Մեր գաղտնի ամառը»
19.55 Երկխոսություններ ծնողության մասին
20.25 Ինքդ քեզ ռեժիսոր
21.40 Մանրամասներ
21.55 Երկու ռոյալ
22.45 Կինոյի ժամ. Ագաթա Քրիստի. Պուարո. «Վարչապետի առևանգումը»
23.50 Երդվյալ ատենակալների հեռուստատեսային դասարանի նիստը
00.45 Հերթապահ բաժանմունք

ՍՓՅՈՒՌ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (569393, 581351), տեղեկագրքով (1200 դրամ), սկավառակով (3600 դրամ), INTERNET ցանցով (www.arminco.com/spyur; spyur.acc.am; armscape.com/spyur)

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երևան-23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 1099. Տպաքանակը 4000. Ստորագրված է տպագրության 18. 08. 1999. Գինը 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@